

Kans van slagen

Een onderzoek naar de effecten van het tijdelijk huisverbod in
de politieregio Noord- en Oost-Gelderland

Martine Bruinink
Student Bestuurskunde
H.J. van Heekplein 12
7511 HL Enschede
Telefoonnummer: 06 46235530

1^e Begeleider Universiteit Twente
Dhr. J. Svensson

2^e Begeleider Universiteit Twente
Dhr. H. Sollie

Begeleiders Gemeente Apeldoorn
Mevr. M. Boomkamp
Dhr. A. Sietsma

Kans van slagen

Een onderzoek naar de effecten van het tijdelijk huisverbod in de politieregio Noord- en Oost-Gelderland

Martine Bruinink (s0148024)

H.J. van Heekplein 12

7511 HL Enschede

E-mailadres: p.h.bruinink@student.utwente.nl

Telefoonnummer: 06-46235530

Studie: Bestuurskunde

Datum: 24 september 2010

Bacheloropdracht Bestuurskunde

Ter afronding van de bacheloropleiding Bestuurskunde aan de Universiteit Twente

Onder begeleiding van:

Dhr. J. Svensson. Eerste begeleider Universiteit Twente

Dhr. H. Sollie. Tweede begeleider Universiteit Twente

Mevr. M. Boomkamp. Eerste Begeleider Gemeente Apeldoorn

Dhr. A. Sietsma. Tweede begeleider Gemeente Apeldoorn

Woord vooraf

Gedurende de periode april tot en met september 2010 heb ik, in het kader van mijn afstudeeropdracht voor de Bacheloropleiding bestuurskunde aan de universiteit Twente, onderzoek verricht naar de effecten van het tijdelijk huisverbod in de politieregio Noord- en Oost-Gelderland. In maart 2009 is de Wet tijdelijk huisverbod ingevoerd; in geval van acute dreiging van huiselijk geweld kan de burgemeester besluiten om de pleger van het geweld voor een periode van tien dagen uit huis te plaatsen. Dit is natuurlijk een drastische beslissing. Het Regionaal College van de politieregio Noord- en Oost-Gelderland wil graag weten of deze wet zijn vruchten afwerpt, en is benieuwd of een huisverbod invloed heeft op de mate waarin plegers in herhaling treden. Voor u ligt het rapport met de onderzoeksresultaten.

Bij deze wil ik een woord van dank richten aan enkele personen die bijgedragen hebben aan de realisatie van dit onderzoeksrapport. Ten eerste wil ik Maaïke Boomkamp, mijn begeleider vanuit de gemeente Apeldoorn, bedanken voor haar tijd en hulpvaardigheid bij het onderzoek. Dankzij Maaïke heb ik veel kunnen zien van de werkzaamheden op de gemeente en ze heeft me erg goed geholpen tijdens alle fasen van het onderzoek. Arrien Sietsma, mijn tweede begeleider vanuit de gemeente wil ik ook hartelijk danken voor zijn slagvaardige houding en hulp. Daarnaast wil ik Eelke Brouwer en Bob Walter bedanken voor de meewerking aan het onderzoek. Dankzij hen kon ik gebruik maken van de tijdelijk huisverbod casussen gedocumenteerd door het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld en stichting Hera. Ik wil ook graag de respondenten, werkzaam bij de verschillende hulporganisaties, bedanken voor hun input tijdens de interviews. Ik dank bij deze eveneens Pauline Klomp voor haar hulp bij het aanleveren van de registratiegegevens van de politie. Speciale dank gaat tenslotte uit naar mijn beide begeleiders, Jørgen Svensson en Henk Sollie, voor hun kritische houding en opbouwende commentaar.

Enschede, 24 september 2010

Martine Bruinink

Samenvatting

Dit rapport bevat de resultaten van het onderzoek naar de effecten van het tijdelijk huisverbod in de politieregio Noord- en Oost-Gelderland. Door invoering van de Wet tijdelijk huisverbod in maart 2009, is het mogelijk om bij ernstig en onmiddellijke gevaar van huiselijk geweld de pleger tien dagen uit huis te plaatsen. Het besluit tot uithuisplaatsing wordt door de burgemeester genomen. Voor de komst van de wet bestond bij crisissituaties, waarin geweld dreigde plaats te vinden en nog geen sprake was van een strafbaar feit, geen mogelijkheid om in te grijpen. De wet streeft vier hoofddoelen na: veiligheid creëren voor de slachtoffers, het doorbreken van de geweldsspiraal, een signaal geven aan de samenleving dat huiselijk geweld niet wordt geaccepteerd, en een periode van rust en bezinning tot stand brengen waarin hulpverlening gestart kan worden. De hulpverlening na een huisverbod wordt gecoördineerd door het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG). In Noord- en Oost-Gelderland zijn drie ASHG's actief: Zwolle, Apeldoorn en Arnhem.

In opdracht van het Regionaal College van de politieregio Noord- en Oost-Gelderland is onderzocht of de Wet tijdelijk huisverbod zijn vruchten afwerpt en is daarnaast bekeken welke middelen de hulporganisaties inzetten om de spiraal van huiselijk geweld te doorbreken. Het onderzoek is vormgegeven aan de hand van een productevaluatie, beschreven door Wartna (2009) in zijn proefschrift 'in de oude fout'. De door Wartna beschreven categorieën: 'output', 'impact' en 'outcome' zijn gehanteerd. Om de output in kaart te brengen is allereerst nagegaan hoeveel huisverboden er opgelegd zijn in de periode maart 2009 – maart 2010. Daarnaast is onderzocht welke hulporganisaties ingeschakeld werden na een huisverbod en welke hulpmiddelen deze organisaties ingezet hebben. De impact is onderzocht door middel van een recidivemeting. Bij de outcome is bekeken of de komst van het huisverbod invloed heeft gehad op het aantal huiselijk geweld aangiften¹. Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van documenten van de ASHG's, politiegegevens en informatie uit vier interviews met hulpverleners.

Het onderzoek naar de output wees onder andere uit dat in de periode maart 2009 – maart 2010, 103 huisverboden opgelegd zijn. Bij de hulpverlening na een huisverbod werd voor de uithuisgeplaatste vaak Kairos Daderhulpverlening ingeschakeld en voor de achterblijver werd Algemeen Maatschappelijk Werk het meest ingeschakeld. Bureau Jeugdzorg en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling werden vaak betrokken bij de hulpverlening voor de kinderen. Daarnaast is aan het licht gekomen dat het huisverbod in veel gevallen wordt opgelegd indien het geweld al heeft plaatsgevonden, terwijl het huisverbod is bedoeld als preventief middel. Wanneer het huisverbod wordt opgelegd als het geweld heeft plaatsgevonden wordt er aangifte gedaan en bestaat er samenloop tussen het Bestuursrecht en het Strafrecht. Van de 103 huisverboden opgelegd in de periode maart 2009 – maart 2010 betroffen 86 huisverboden samenloop met het strafrecht. In deze periode is het huisverbod slechts 17 maal opgelegd in het kader van de wet.

¹ Een aangifte 'huiselijk geweld' komt niet voor bij de politie. Voor een volledig overzicht van de delicten die vallen onder de noemer 'aangiften huiselijk geweld' wordt verwezen naar bijlage II.

Het onderzoek naar de impact bestond onder andere uit een recidivemeting. Uit politiegegevens blijkt dat van de 33 plegers die in de periode maart 2009 tot augustus 2009 een huisverbod opgelegd hebben gekregen, vier opnieuw in beeld zijn gekomen met een gerelateerd geweldsdelict. Omgerekend is dit een percentage van 12.1 . Dit percentage geeft ondanks de kleine steekproef een eerste indicatie van het effect van het huisverbod. Naast dit percentage is uit de gegevens van de ASHG's gebleken dat in de periode maart 2009 – maart 2010 eenmaal n uithuisgeplaatste twee huisverboden opgelegd heeft gekregen.

Uit het onderzoek naar de outcome werd duidelijk dat in verhouding tot het aantal aangiften huiselijk geweld het huisverbod weinig werd opgelegd. In de onderzoeksperiode zijn 103 huisverboden opgelegd, waarbij in 86 zaken ook aangifte is gedaan. In dezelfde onderzoeksperiode zijn 1005 huiselijk geweld aangiften geweest. Dat wil zeggen dat 919 aangiften huiselijk geweld geen huisverbod betrof. Een reden hiervoor kan zijn dat het huisverbod bedoeld is als preventief middel. De Wet tijdelijk huisverbod is ingevoerd omdat men voorheen geen mogelijkheid had om in te grijpen wanneer er sprake was van dreiging van geweld en er nog geen strafbaar feit had plaats gevonden. Een huisverbod kan enkel opgelegd worden in die situaties wanneer er sprake is van (onmiddellijke dreiging) van huiselijk geweld. Om verschillende redenen is het lastig te bepalen of de komst van de wet invloed heeft gehad op het aantal huiselijk geweld aangiften. Een eventuele relatie tussen daling in geweldsaangiften en huisverboden is lastig toe te schrijven aan een middel wat nog maar zo weinig wordt toegepast. Daarnaast zijn nog te weinig aangiftecijfers beschikbaar na invoering van de wet en er kunnen andere aspecten zijn die invloed hebben op het aantal huiselijk geweld aangiften.

Naar aanleiding van de output, impact en outcome resultaten zijn een aantal aanbevelingen geformuleerd. De belangrijkste aanbeveling luidt dat in het Risicotaxatie-instrument Huiselijk Geweld (RiHG) een extra beoordelingsmoment toegevoegd dient te worden; het advies van de hulpverlener(s). Tijdens de interviews kwam naar voren dat hulpverleners inzicht hebben in de dreiging van huiselijk geweld bij het gezin. Het kan voorkomen dat er sprake is van ernstige dreiging van huiselijk geweld, maar dat het RiHG geen grond ziet om een huisverbod op te leggen. Indien het slachtoffer bekend is bij hulpverlening kan het advies van de hulpverlener meegewogen worden bij het wel of niet opleggen van een huisverbod. Op deze manier brengt het RiHG op een volledige manier de dreiging van huiselijk geweld in kaart.

Een andere belangrijke aanbeveling betreft de invoering van een verplichte maatregel 'hulp en steun' na afloop van een huisverbod. Deze maatregel kan op dit moment enkel bij minderjarigen opgelegd worden door de rechter. Daarbij wordt de minderjarige verplicht toegewezen aan hulpverlening. Hulpverlening tijdens en na afloop van een huisverbod is vrijwillig. Indien Reclassering bij de zaak betrokken wordt kan wel besloten worden om hulpverlening te starten in een gedwongen kader. Een soortgelijke maatregel hulp en steun bij huisverbodzaken kan op deze manier ervoor zorgen dat betrokkenen na afloop van het huisverbod langer in contact blijven met de hulpverlening.

Hoofdstuk 6 'Conclusie, aanbevelingen en reflectie' bevat een volledig overzicht van de conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek.

Inhoud

Woord vooraf	3
Samenvatting.....	4
Inhoud.....	6
Lijst van afkortingen.....	8
1. Inleiding.....	9
1.1 Probleemstelling.....	9
1.2 Achtergrond.....	9
1.3 Betrokken partijen bij het huisverbod.....	10
1.4 Bestuursrecht in samenloop met strafrecht.....	12
1.5 Aanleiding van het onderzoek.....	12
1.6 Probleemanalyse.....	13
1.7 Probleemstelling en onderzoeksvragen.....	13
1.8 Relevantie.....	14
1.9 Opzet van het rapport.....	14
2. Theoretisch kader.....	15
2.1 Inleiding.....	15
2.2 Doel van strafoplegging.....	15
2.2.1 Generale preventie	15
2.2.2 Specifieke preventie	15
2.3 Begripsuiteenzetting evaluatiemethoden.....	16
2.4 Evaluatiemethoden	16
2.5 Verschillen in onderzoekopzet.....	18
2.5.1 Bressers en Hoogerwerf: effectiviteitonderzoek	18
2.5.2 Wartna: productevaluatie	19
2.6 Criteria van evaluatiemethoden.....	20
2.7 Resum	21
3. Werkwijze Advies en Steunpunten Huiselijk Geweld (ASHG)	23
3.1 Inleiding.....	23
3.2 Werkwijze stichting Hera	23
3.3 ASHG Apeldoorn en Zwolle	25
3.4 Resum	26
4. Methodologische verantwoording	27

4.1 Inleiding.....	27
4.2 Evaluatiemethode.....	27
4.3 Onderzoeksontwerp.....	28
4.3.1 Data.....	28
4.3.2 Output.....	28
4.3.3 Impact.....	29
4.3.4 Outcome.....	29
4.4 Betrouwbaarheid en validiteit.....	30
5. Resultaten.....	31
5.1 Inleiding.....	31
5.2 Output.....	31
5.3 Betrokken hulporganisaties.....	31
5.4 Algemene doelstellingen betrokkenen.....	34
5.4.1 Algemene doelstellingen per type betrokkene.....	36
5.5 Middelen ter bereiking van de opgestelde doelen.....	37
5.6 Impact.....	40
5.7 Impact van de hulpverleningsmiddelen.....	43
5.8 Outcome.....	44
6. Conclusie, aanbevelingen en reflectie.....	46
6.1 Inleiding.....	46
6.2 Conclusies output.....	46
6.3 Conclusies impact.....	47
6.4 Conclusies outcome.....	48
6.5. Aanbevelingen.....	49
6.6. Reflectie.....	50
6.6.1 Beperkingen theoretisch kader.....	50
6.6.2 Beperkingen onderzoek.....	51
6.7 Vervolgstudie.....	52
Literatuurlijst.....	53
Bijlage I Politieregio Noord- en Oost-Gelderland.....	55
Bijlage II Overzicht toepasbare strafbepalingen bij huiselijk geweld.....	56
Bijlage III Overzicht hulporganisaties per algemene doelstelling.....	57
Bijlage IV Interviewvragen.....	59
Bijlage V Persoonlijk reflectieverslag.....	69

Lijst van afkortingen

ASHG	Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld
Awb	Algemene wet Bestuursrecht
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
BJZ	Bureau Jeugdzorg
hovj	hulp officier van justitie
MDVeluwe	Maatschappelijke Dienstverlening Veluwe
NOG	Noord- en Oost-Gelderland
RiHG	Risicotaxatie-instrument Huiselijk Geweld
SMW	School Maatschappelijk Werk

1. Inleiding

1.1 Probleemstelling

De probleemstelling van dit onderzoek luidt als volgt; 'Op welke wijze is de Wet tijdelijk huisverbod in de politieregio Noord- en Oost-Gelderland geïmplementeerd en in hoeverre is die implementatie doeltreffend?'

1.2 Achtergrond

Huiselijk geweld vormt een ernstig maatschappelijk probleem. Het is een van de omvangrijkste geweldsvormen in onze samenleving en komt voor in alle sociaaleconomische klassen en binnen alle culturen in de Nederlandse samenleving (Movisie, 2010, p. 5). Er is sprake van huiselijk geweld wanneer geweld wordt gepleegd door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer. De term 'huiselijk' verwijst dus niet zozeer naar de plaats waar het geweld zich voordoet, maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer (Beke en Rullens, 2008, p. 17). Huiselijk geweld kan fysiek, seksueel en psychisch van aard zijn, en heeft vaak een stelselmatig karakter. Huiselijk geweld vindt zowel plaats tussen volwassenen, volwassenen en kinderen, of tussen kinderen onderling (Movisie, 2010, p. 5). De cijfers omtrent huiselijk geweld zijn niet heel accuraat, zo blijkt uit onderzoek dat slechts 12 van alle gevallen van huiselijk geweld bij de politie terecht komt en dat in slechts 6 van de gevallen aangifte wordt gedaan (Ferwerda, 2004, p. 6).

In 2002 is de nota Privé Geweld – Publieke Zaak uitgebracht. In deze nota is de aard en omvang van huiselijk geweld geschetst en zijn verschillende voornemens en concrete maatregelen aangegeven om de aanpak van huiselijk geweld te verbeteren (Rinkens en van Poppel, 2007, p. 1). Onder coördinatie van het ministerie van Justitie is een interdepartementaal project gestart voor de periode 2002-2008 om de maatregelen en voornemens uit de nota tot uitvoering te brengen. In dit kader heeft het kabinet besloten om een aparte wet, de Wet tijdelijk huisverbod, op te stellen om zo de escalatie van huiselijk geweld zo veel mogelijk tegen te gaan. In 2009 is de wet daadwerkelijk ingevoerd. Deze bestuursrechtelijke maatregel voorziet in de mogelijkheid om preventief een tijdelijk huisverbod op te leggen in een situatie die acuut dreigend is voor het slachtoffer en eventueel betrokken kinderen (Rinkens en van Poppel, 2007, p. 2). Het huisverbod wordt in de Wet tijdelijk huisverbod art 1b als volgt beschreven: 'Beschikking houdende een last tot het onmiddellijk verlaten van een bepaalde woning en een verbod tot het betreden van, zich ophouden bij of aanwezig zijn in die woning en een verbod om contact op te nemen met degenen die met de persoon tot wie de beschikking is gericht in dezelfde woning wonen of daarin anders dan incidenteel verblijven'. Een huisverbod wordt in eerste instantie opgelegd voor een periode van tien dagen.

Het NOGVeiligerhuis volgt (onder andere) de uitvoering van beleid aangaande huiselijk geweld. Het NOGVeiligerhuis is een ketensamenwerkingsverband tussen politie, justitie, de zorg en 22 gemeenten uit de regio Noord- en Oost-Gelderland, en werkt samen op het gebied van integrale veiligheid (NOGVeiligerhuis, 2009, p. 4-5). Bijlage I geeft een overzicht van de politieregio Noord- en Oost-Gelderland.

1.3 Betrokken partijen bij het huisverbod

In de vorige alinea is verteld waarom de Wet tijdelijk huisverbod is ingevoerd, en is art. 1 van de wet geciteerd. In deze wet staat nog veel meer informatie, de bevoegdheden van de betrokken partijen worden bijvoorbeeld genoemd. In het volgende worden de belangrijkste bevoegdheden van de betrokken partijen belicht.

Burgemeester

De bevoegdheid tot het opleggen van een huisverbod is aan de burgemeester toegekend. Wanneer escalatie dreigt, is er behoefte aan een eenhoofdig gezag dat snel kan voorzien in de noodzakelijke bezinningsperiode voor betrokkenen (TK30657, p.3). Het huisverbod kan, door de burgemeester, tot ten hoogste vier weken verlengd worden. Daarnaast is de burgemeester bevoegd - voor het opleggen van het huisverbod - een woning zonder toestemming van de bewoner binnen te treden. Tenslotte kan de burgemeester de bevoegdheid om een huisverbod op te leggen mandateren aan de hulp officier van justitie (hovj), ook kan de burgemeester de hovj machtigen om namens hem bepaalde taken uit te oefenen (Beke en Rullens, 2008, p.19). Naast de genoemde bevoegdheden heeft de burgemeester verplichtingen en verantwoordelijkheden, zoals contact opnemen met Bureau Jeugdzorg of het regelen van een raadsman voor de uithuisgeplaatste. Vaak worden dit soort verplichtingen en verantwoordelijkheden in werkelijkheid gemandateerd aan de hovj.

Politie

Politieambtenaren zijn bevoegd – met het oog op het opleggen van een huisverbod – een woning zonder toestemming van de bewoner binnen te treden, voor zover dat redelijkerwijs voor de vervulling van hun taak nodig is. De politie voert eveneens controle op de naleving van het huisverbod uit. Een laatste bevoegdheid van de politie is de uithuisgeplaatste vragen naar een telefoonnummer en of verblijfsadres (Min. Justitie, 2008, p. 6-7).

Gemandateerde hulpofficier van justitie (hovj)

Na mandatering van de burgemeester, heeft de hovj de bevoegdheid om een huisverbod op te leggen. Bij elke melding van huiselijk geweld zal dan de (gemandateerde) hovj allereerst het Risicotaxatie-instrument Huiselijk Geweld (RiHG) invullen. Aan de hand van dit instrument wordt bepaald of de pleger een huisverbod krijgt opgelegd. Met behulp van het RiHG verzamelt de hovj informatie over drie zaken; de mogelijke pleger van huiselijk geweld, het verloop van het geweld incident en de gezinsachtergronden. Deze drie zaken worden beoordeeld aan de hand van 20 signalen (Min. Justitie, 2008, p. 1). Deze 20 signalen zijn geoperationaliseerd in de vorm van specifieke vragen. Voor elk signaal dient de hovj op grond van de verzamelde detailgegevens en het beeld wat hij daarmee gevormd heeft, een risicobeoordeling te geven (R mkens en van Poppel, 2007, p. 7-8). Tussen de 20 signalen zijn drie ‘beoordelingsmomenten’ en aan het eind van het RiHG volgt het beslismoment over het eventueel opleggen van een huisverbod (Min. Justitie, 2008, p.1).

Indien de hofj een huisverbod oplegt, is dit in de vorm van een beschikking (R mkens en van Poppel, 2007, p. 11), en moet de burgemeester te allen tijde worden ingelicht. De hofj informeert daarnaast ook diegene met wie de uithuisgeplaatste een huishouden deelt, de door de burgemeester aangewezen instantie voor advies en hulpverlening en neemt contact op met Bureau Jeugdzorg wanneer kindermishandeling wordt vermoed. Daarnaast regelt de hofj dat de uithuisgeplaatste binnen 24 uur wordt bijgestaan door een raadsman, indien de uithuisgeplaatste deze wens heeft geuit (Min. Justitie, 2008, p. 5-6).

Rechterlijke macht

De taken en bevoegdheden van de rechter zijn af te leiden uit de Algemene wet Bestuursrecht (Awb). Er zijn een aantal afwijkingen en aanvullingen hierop te noemen. Als eerste is de voorzieningenrechter verplicht de uithuisgeplaatste binnen drie werkdagen te horen, de rechter moet onmiddellijk na het horen van de partijen uitspraak doen. Bij de beoordeling van zijn beslissing moet de rechter ook de feiten en omstandigheden betrekken die zich hebben voorgedaan na het opleggen van het huisverbod (ex-nunc toetsing). De rechter moet tevens minderjarigen die tot het huishouden behoren en de leeftijd van twaalf jaar hebben bereikt, in de gelegenheid stellen hun mening aan hem kenbaar te maken (Min. Justitie, 2008, p. 13).

Hulpverleningsinstanties

Het proces van hulpverlening vereist veel co rdinatie en afstemming, daarom is het van belang dat een instelling aangewezen wordt die de hulpverlening bij een huisverbod activeert en co rdineert (Min. Justitie, 2008, p. 12). In de politieregio Noord- en Oost-Gelderland zijn verschillende Advies en Steunpunten Huiselijk Geweld (ASHG) actief. Zij co rdineren de aanpak na het opleggen van een huisverbod. Doorgaans vindt de hulpverlening bij een huisverbod in twee fases plaats. De eerste fase is de crisisinterventie, deze begint direct na oplegging van het huisverbod (Min. Justitie, 2008, p. 12). In deze fase worden de eerste urgente maatregelen getroffen. Tijdens de tweede fase wordt hulp geboden door de reguliere hulpverlening. Het is belangrijk dat de hulpverlening zich richt op alle betrokken gezinsleden (Min. Justitie, 2008, p. 12). Tijdens beide fasen wordt er samengewerkt met allerlei hulpinstellingen, zodat er een ketenaanpak tot stand komt. In hoofdstuk drie wordt dieper ingegaan op de werkwijzen van de ASHG's.

Uithuisgeplaatste

Na oplegging van het huisverbod is de uithuisgeplaatste verplicht om aan te geven waar, en op welke wijze, hij of zij bereikbaar is. Wanneer een uithuisgeplaatste zich niet houdt aan het opgelegde huisverbod (en daarbij behorende contactverbod) maakt hij of zij zich schuldig aan een misdrijf. Wanneer er een overtreding plaatsvindt is in verzekeringstelling mogelijk en de uithuisgeplaatste kan worden bestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste twee jaar, een taakstraf of een geldboete van de vierde categorie. De uithuisgeplaatste kan tegen de beslissing van het huisverbod in beroep gaan bij de rechter (Min. Justitie, 2008, p. 13-14).

1.4 Bestuursrecht in samenloop met strafrecht

Het huisverbod is primair bedoeld als preventieve maatregel om vroegtijdig op te kunnen treden bij ernstige dreiging van huiselijk geweld door het bieden van veiligheid en het inlassen van een afkoelingsperiode waarin hulpverlening kan worden gestart. In de praktijk verloopt het vaak anders. In veel gevallen wordt een huisverbod ingezet als de pleger is aangehouden en een strafrechtelijke afhandeling door justitie in het verschiet ligt (NOGVeiligerhuis, 2010, p.7). Een huisverbod wordt opgelegd indien de pleger ernstig en onmiddellijk gevaar oplevert (of een vermoeden daarvan) voor de veiligheid van een of meer personen die met hem in de woning wonen. Uit politie onderzoek blijkt dat de bewijsvoering van 'ernstig en onmiddellijk gevaar of een ernstig vermoeden daarvan', voortkomt uit strafbaar gestelde handelingen (NOGVeiligerhuis, 2010, p.14). In de realiteit blijkt dus dat het huisverbod niet alleen als preventief middel wordt opgelegd maar ook op basis van strafbaar gestelde handelingen.

In de Tweede Kamer zijn over dit onderwerp vragen gesteld, ook heeft het landelijk implementatieteam de discrepantie van enerzijds het preventieve aspect en anderzijds het huisverbod op basis van strafbaar gestelde handelingen voorgelegd aan de minister. Over dit onderwerp is een bijeenkomst geweest waarbij ministers en burgemeesters met elkaar hebben gediscussieerd. De bijeenkomst heeft geen bijzondere uitkomsten tot gevolg gehad. Het NOGVeiligerhuis heeft daarnaast wel het Regionaal College gevraagd de samenloop van bestuursrecht met strafrecht toe te staan tot 15 juli 2010 (NOGVeiligerhuis, 2010, p. 14). Onlangs is besloten de toestemming van deze samenloop voort te zetten.

1.5 Aanleiding van het onderzoek

Voor de invoering van de wet, in maart 2009, was er geen goed middel toepasbaar voordat escalatie van het geweld plaatsvond. Er was voorheen wel de mogelijkheid om een pleger van huiselijk geweld in verzekering te stellen of in voorlopige hechtenis te nemen, wanneer er sprake was van een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten (Beke en Rullens, 2008, p. 9). Een belangrijk knelpunt bij deze aanpak was dat er bij crisissituaties waarin huiselijk geweld dreigt plaats te vinden (nog) niet altijd sprake is geweest van (aantoonbare) strafbare feiten. Er is daarentegen wel sprake van een risicovolle en voor het slachtoffer – en eventueel betrokken kinderen – bedreigende situatie (Beke en Rullens, 2008, p. 10). De Wet tijdelijk huisverbod beoogt voor dit knelpunt een oplossing te bieden.

De wet streeft vier hoofddoelen na; veiligheid creëren voor de slachtoffers, een periode van rust en bezinning tot stand brengen waarin hulpverlening gestart kan worden, het doorbreken van de geweldsspiraal, en een signaal geven aan de samenleving dat huiselijk geweld niet wordt geaccepteerd (Boomkamp – Rijndorp, 2008, p.1). Het Regionaal College van de politieregio Noord- en Oost-Gelderland vraagt zich af of de wet zijn vruchten afwerpt en is daarnaast benieuwd welke middelen de hulporganisaties inzetten om de spiraal van huiselijk geweld te doorbreken. Het NOGVeiligerhuis is gevraagd om hier onderzoek naar te doen.

1.6 Probleemanalyse

In de NOG regio zijn drie ASHG's actief; Apeldoorn, Arnhem en Zwolle. Deze instanties coördineren de (eerste) hulpverlening na oplegging van een huisverbod. In dit onderzoek ligt de focus vooral op deze steunpunten en de hulpverleningsinstanties die de ASHG's inschakelen (ketenpartners), aangezien zij de middelen aanreiken die ingezet worden om de geweldsspiraal te doorbreken. In dit onderzoek wordt bekeken op welke wijze deze ASHG's en de ingeschakelde ketenpartners de hulpmiddelen inzetten om herhaling van het geweld te voorkomen.

1.7 Probleemstelling en onderzoeksvragen

In paragraaf 1.1 is de probleemstelling van dit onderzoek weergegeven; 'Op welke wijze is de Wet tijdelijk huisverbod in de politieregio Noord- en Oost-Gelderland geïmplementeerd en in hoeverre is die implementatie doeltreffend?'

Met het oog op het bereiken van die doelstelling zijn verschillende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Wat is er in de literatuur bekend over de methoden waarmee beleid kan worden geëvalueerd?

Beantwoording in hoofdstuk 2 door middel van literatuurstudie.

2. Wat houdt de Wet tijdelijk huisverbod precies in en welke bevoegdheden hebben de betrokken partners bij deze wet?

Beantwoording in hoofdstuk 1 en hoofdstuk 3 door middel van literatuurstudie en kwalitatief interviewen.

3. Welke evaluatiemethode is het meest geschikt voor het evalueren van de Wet tijdelijk huisverbod?

Beantwoording in hoofdstuk 4 door middel van de bevindingen uit de eerste twee onderzoeksvragen.

4. Welke middelen worden er door de ketenpartners ingezet bij de uitvoering van de Wet tijdelijk huisverbod om het huiselijk geweld te stoppen?

Beantwoording in hoofdstuk 5 door middel van een casestudie en kwalitatief interviewen.

5. Welke resultaten worden met de inzet van deze middelen bereikt?

Beantwoording in hoofdstuk 5 door middel van een casestudie, kwalitatief interviewen en kwantitatieve gegevens.

1.8 Relevantie

Een onderzoek kan volgens Geurts op verschillende gebieden relevant zijn, namelijk op maatschappelijk en wetenschappelijk gebied (Geurts, 1999, p. 133).

Maatschappelijke relevantie

Het onderzoek is maatschappelijk relevant, aangezien de aanpak van huiselijk geweld heel de maatschappij aan gaat. Deze maatschappelijke relevantie is ook duidelijk naar voren gekomen in de nota Privé Geweld – Publieke zaak (2002), zoals beschreven in paragraaf 1.2. In deze paragraaf is ook naar voren gekomen dat een van de doelen van de Wet tijdelijk huisverbod is om de maatschappij te laten zien dat huiselijk geweld niet geaccepteerd wordt. Voor invoering van de wet had de burgemeester of de zittende magistratuur geen bevoegdheid om in te grijpen bij dreiging van huiselijk geweld. Het is van belang om te weten of deze wet, en dus het uithuis plaatsen van de pleger, invloed heeft op het huiselijk geweld. Resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden om de aanpak van huiselijk geweld aan te passen.

Wetenschappelijke relevantie

De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek is vooral te vinden in de methode die gebruikt wordt om het onderzoek uit te voeren. De Wet tijdelijk huisverbod zal namelijk geëvalueerd worden met behulp van een wetenschappelijke evaluatiemethode. De uitkomsten van dit onderzoek zijn ook op een andere manier wetenschappelijk relevant, aangezien het belangrijk is dat in verschillende regio's de aanpak van huiselijk geweld met behulp van het tijdelijk huisverbod geëvalueerd wordt. De uitkomsten van het onderzoek in de politieregio Noord- en Oost-Gelderland kunnen vergeleken worden met uitkomsten uit andere regio's. Op deze manier kunnen verschillen in aanpak aan het licht komen. Wanneer nu blijkt dat een bepaalde aanpak betere resultaten met zich meebrengt, kan dit leiden tot aanbevelingen voor deze of andere regio's.

1.9 Opzet van het rapport

Het onderzoeksrapport is op de volgende manier opgebouwd. In hoofdstuk twee, 'Theoretisch kader', worden verschillende theoretische evaluatiemethoden beschreven die gebruikt kunnen worden bij het evalueren van de Wet tijdelijk huisverbod. Voordat de juiste evaluatiemethode gekozen kan worden, is het van belang dat er duidelijkheid ontstaat over de werkwijze van de hulporganisaties, hoofdstuk drie, 'Werkwijze Advies- en Steunpunten Huiselijk Geweld', zal dan ook daarop ingaan. Nadat er inzicht is verworven in de werkwijzen, wordt in hoofdstuk vier 'Methodologische verantwoording', de evaluatiemethode gekozen die het meest geschikt is voor het onderzoek. Hoofdstuk vijf, 'Resultaten' geeft de resultaten weer aan de hand van de in hoofdstuk vier verantwoorde methode. Hoofdstuk zes 'Conclusie, aanbevelingen en reflectie' bevat de conclusies en aanbevelingen. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk een reflectie gegeven op het onderzoek.

2. Theoretisch kader

2.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is beschreven wat de Wet tijdelijk huisverbod precies inhoudt, en is de aanleiding van het onderzoek weergegeven: het Regionaal College wil graag weten of de wet zijn vruchten afwerpt. In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij de verschillende manieren waarop strafrechtelijke interventies geëvalueerd kunnen worden. Voordat deze methoden aan bod komen, is het van belang dat de doelen van strafoplegging uiteen worden gezet.

2.2 Doel van strafoplegging

Verschiedende groepen van strafrechtstheorieën betreffen de zingeving en doelstellingen van straffen. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen twee soorten theorieën: absolute en relatieve theorieën. De absolute theorieën zien straf als vergelding, de schuld van de dader staat hierbij centraal. De rechtvaardiging van de straf ligt alleen in het gepleegde onrecht dat vergolden dient te worden, het gaat niet om de mogelijke effecten van strafoplegging. De relatieve theorieën zijn vooral gericht op specifieke en generale preventie. Het gaat er bij deze theorieën niet om daden in het verleden te vergelden maar om misdaden in de toekomst te voorkomen. Een combinatie van de absolute en relatieve theorieën wordt ook wel de verenigingstheorie genoemd (Kelk, 2005, p. 19 – 25). In Nederland is er sprake van de verenigingstheorie. Straffen worden opgelegd om te vergelden maar ook om herhaling te voorkomen (Wartna, 2009, p.15). Het is voor dit onderzoek van belang dat er wat dieper ingegaan wordt op generale en specifieke preventie.

2.2.1 Generale preventie

Generale preventie is volgens Kelk gericht op maatschappelijk niveau. Het richt zich met name op het afschrikken van anderen dan de dader. Het is in eerste instantie niet gericht om de daden van de dader in het verleden te vergelden, maar eerder om misdaden in de toekomst te voorkomen. Niet de schuld van de dader maar het gevaar dat deze oplevert is uitgangspunt. Dit perspectief gaat er van uit dat wetsovertreding van anderen weerhouden kan worden door een dader hard te straffen. Andere potentiële daders worden hierdoor afgeschrikt om de daad te begaan. Eigenlijk is er sprake van normvorming; door generale preventie wordt de samenleving duidelijk gemaakt dat bepaalde handelingen verboden zijn (Kelk, 2005, p. 80-81).

2.2.2 Specifieke preventie

Specifieke preventie is volgens Wartna preventie op het individuele niveau. Het is vooral gericht op de dader zelf, bij deze manier van preventie wordt geprobeerd het karakter van de dader te veranderen. Op drie manieren kan speciale preventie er voor zorgen dat de dader niet recidiveert. Recidiveren betekent 'terugvallen'. Een recidivist valt terug in crimineel gedrag (Wartna, 2009, p.13). Een eerste manier om recidive te voorkomen is afschrikking. Hiervan is sprake indien een dader een nieuwe overtreding vermijdt uit vrees voor de negatieve gevolgen (verschil met generale preventie is dat de dader zelf de negatieve gevolgen een keer heeft ondervonden). Een tweede manier is incapacitatie; dit betekent 'onschadelijkmaking' of 'uitschakeling'. De sanctie die wordt opgelegd maakt het de dader lastiger of zelfs onmogelijk om de daad opnieuw te plegen.

Een laatste manier om recidive te voorkomen is resocialisatie, dit houdt in dat de dader veranderingen doormaakt en in het vervolg beter in staat en bereid is zich aan de geldende normen te houden (Wartna, 2009, p. 16). Een voorbeeld van specifieke preventie is een aantal jaren terbeschikkingstelling.

Uit het bovenstaande is duidelijk geworden dat sancties idealiter aan verschillende eisen tegelijkertijd moeten voldoen, die moeilijk met elkaar verenigd kunnen worden. Vergelding vraagt namelijk om een sobere en strenge benadering. Specifieke preventie vergt juist een dader-gerichte aanpak waarbij de terugkeer in de samenleving centraal staat. Een sanctiestelsel dat aan alle aspecten voldoet is in de praktijk niet haalbaar. Er zullen dus altijd spanningen zijn bij de sanctietoepassing (TK 27419, p. 3). Deze spanningen zijn ook een gevolg van de verschillende belangen en opvattingen van de actoren. De visie op het sanctiestelsel wordt namelijk ook mede bepaald door de positie waaruit men kijkt. Rechter, OM, reclassering hebben ieder hun eigen belangen en voorkeuren (TK 27419, p. 3-4).

2.3 Begripsuiteenzetting evaluatiemethoden

Nu de doelen van strafoplegging beschreven zijn, kan er stilgestaan worden bij de begrippen die een belangrijke rol vervullen bij de evaluatiemethoden. Bij de beschrijving van deze begrippen wordt er uitgegaan van het perspectief van Bressers en Hoogerwerf, aangezien zij de begrippen op een duidelijke en objectieve manier hebben beschreven.

Een eerste begrip is doeltreffendheid. Bressers en Hoogerwerf associëren de doeltreffendheid van beleid met de effectiviteit van beleid. Bij doeltreffendheid gaat het volgens Bressers en Hoogerwerf om de mate waarin een bepaald beleid of beleidsmiddel bijdraagt aan het bereiken van een bepaald doel. Effectiviteit kan ook wel aangeduid worden als 'de mate van doelbereiking voor zover deze aan het betreffende beleid is te danken' (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.24). Een tweede begrip is doelbereiking. Bij doelbereiking is er volgens Bressers en Hoogerwerf sprake van de mate waarin bepaalde doeleinden worden bereikt (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.24). Het laatste begrip betreft doelmatigheid. Bressers en Hoogerwerf verwijzen bij het begrip doelmatigheid naar efficiëntie. Bij het vaststellen van de doelmatigheid van beleid wordt volgens Bressers en Hoogerwerf getracht een omvattend beeld te krijgen van alle positieve en negatieve beleidseffecten. Men evalueert de verhouding tussen de verscheidene baten en kosten, oftewel de efficiëntie van beleid. Een beleid is meer efficiënt wanneer het met minder kosten meer baten weet te bereiken en heeft dus twee kanten (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.25).

2.4 Evaluatiemethoden

Er zijn verschillende mogelijkheden om een strafrechtelijke interventie te evalueren, elke methode hanteert een andere focus. Bressers en Hoogerwerf zien beleidsevaluatie als wetenschappelijk onderzoek waarmee de waargenomen inhoud, processen of effecten van beleid aan de hand van bepaalde criteria worden beoordeeld. Hierbij betreft evaluatie nooit de situatie of verandering zelf, maar de waarneming daarvan. Evaluatie wordt gezien als hulpmiddel om terugkoppeling en bijsturing van beleid tot stand te brengen. Volgens hen is het daarbij van belang dat de gevolgen (effecten) van beleid in de maatschappij in kaart worden gebracht (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p. 21-24). Om deze gevolgen in kaart te kunnen brengen onderscheiden Bressers en Hoogerwerf verschillende manieren.

In de eerste plaats kunnen een of meer afzonderlijke beleidseffecten worden geëvalueerd, meestal met behulp van criteria die aan beleidsdoeleinden zijn ontleend. In de tweede plaats kan men proberen een omvattend beeld te krijgen van alle positieve en negatieve beleidseffecten. Men evalueert dan de verhouding tussen verscheidene baten en kosten, dus de efficiëntie van beleid (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.25).

Een evaluatiemethode die vergelijkbaar is met de methode van Bressers en Hoogerwerf zijn de methoden die Wartna beschrijft in zijn proefschrift 'in de oude fout' (2009). Wartna geeft daarin antwoord op de volgende probleemstelling: 'Hoe kunnen recidivemetingen worden vormgegeven en welke plaats nemen zij in bij de evaluatie van strafrechtelijke interventies?' (Wartna, 2009, p. 20-22). Uit deze probleemstelling wordt de focus duidelijk; Wartna heeft uiteen gezet op welke manier recidivecijfers een rol kunnen spelen bij de evaluatie van strafrechtelijke interventies. Wartna beschrijft drie evaluatiefases, de recidivecijfers worden vooral gebruikt in de laatste fase van het evaluatieproces. De eerste fase is namelijk de planevaluatie, in deze fase wordt zo nauwkeurig mogelijk vastgesteld welke effecten men van de interventie mag verwachten. Deze fase van het onderzoek gaat aan de invoering van het programma vooraf (Wartna, 2009, p.143). De volgende fase is de procesevaluatie, in deze fase gaat het om de vraag of de interventie op correcte wijze wordt uitgevoerd. Deze fase richt zich op de mechanismen die met de interventie in werking worden gezet en die op individueel niveau tot een verlaging van de kans op recidive zouden moeten leiden. De laatste fase betreft de productevaluatie. Deze fase richt zich op het vaststellen van de feitelijke effecten en de mate van recidive (Wartna, 2009, p. 137 - 143). In dit hoofdstuk wordt de aandacht gevestigd op de laatste fase; de productevaluatie.

Guba en Lincoln hebben een evaluatiemethode ontwikkeld die ze aanduiden als de vierde generatie-evaluatie. Deze evaluatie verschilt erg van de bovengenoemde methoden van Bressers, Hoogerwerf en Wartna. De evaluatiemethode van Guba en Lincoln is namelijk opgesteld als kritiek op deze evaluatiemethoden, de zogenoemde evaluaties uit de eerste drie generaties. Zij zijn van mening dat het 'blind evalueren' niet werkt, het zou juist beter zijn om te evalueren vanuit het perspectief van verschillende belanghebbenden. Ze definiëren de responsieve constructivistische evaluatie als volgt: *'Fourth generation evaluation is a form of evaluation in which the claims, concerns, and issues of stakeholders serve as organizational foci (the basis for determining what information is needed), that is implemented within the methodological precepts of constructivist inquiry paradigm'* (Huijgen en Thaens, p. 101). Kenmerkend voor deze benadering is de belangrijke rol voor de belanghebbenden bij de evaluatie en de afwijking van het dominante wetenschappelijke paradigma (Huijgen en Thaens, p. 101). Guba en Lincoln zijn van mening dat de belangrijke rol van de belanghebbenden ondergeschikt is in de evaluatiemethoden van (bijvoorbeeld) Bressers en Hoogerwerf en Wartna.

Het verschil tussen de drie evaluatiemethoden is duidelijk. Bressers en Hoogerwerf nemen een stap terug bij het evalueren, zij kijken naar de vooraf opgestelde doelen en trachten, volgens Guba en Lincoln 'blind', te onderzoeken op welke wijze de interventie deze doelen bereikt heeft. De productevaluatie, beschreven door Wartna, is vergelijkbaar met de focus van de methode van Bressers en Hoogerwerf. De focus van de product evaluatie betreft

eveneens de wijze waarop middelen leiden tot de vooraf opgestelde doeleinden. Een belangrijk verschil is dat Wartna de echte werking van de interventie eveneens afleidt aan de mate waarin daders in herhaling treden. Guba en Lincoln richten zich daarentegen met name op de rol van de belanghebbenden in de evaluatie. De visie van de belanghebbenden op de mate van doelbereiking staat centraal.

2.5 Verschillen in onderzoeksopzet

De bovengenoemde evaluatiemethoden verschillen niet alleen qua focus, maar ook in de keuze van de onderzoeksopzet. Het is van belang dat ook dit onderscheid tussen de verschillende methoden besproken wordt. Zoals gezegd staan de belanghebbenden vooral centraal bij de fourth generation evaluation van Guba en Lincoln. Zij nemen actief deel aan de evaluatie en zijn betrokken bij de opzet van het evaluatieproces. De evaluatiecriteria worden ontleend aan de 'claims', 'concerns' en 'issues' van diverse belanghebbenden. De term claim verwijst naar de verwachtingen van het beleid of programma, concerns naar zorgen, en issues naar discussiepunten (Abma, 2000, p. 394). Bij deze aanpak wordt dus niet uitgegaan van oorspronkelijke beleidsdoelen. De aanpak ontwikkelt zich geleidelijk in samenspraak met de belanghebbenden. Het impliceert juist een open en inductieve onderzoeksopzet; volgens Guba en Lincoln een 'emergent design' (Guba en Lincoln, 1989, p.55). Bij Bressers en Hoogerwerf is de juiste methode van evalueren het vergelijken van waarnemingen met vooraf vastgestelde criteria. Wartna beschrijft in zijn proefschrift dat productevaluatie het best uitgevoerd kan worden in de vorm van een experimentele opzet en recidivecijfers. De benaderingen van Bressers en Hoogerwerf en Wartna worden in het volgende nader toegelicht.

2.5.1 Bressers en Hoogerwerf: effectiviteitsonderzoek

Bressers en Hoogerwerf stellen dat de meest voor de hand liggende aanpak voor het vaststellen van doelbereiking het vergelijken van de feitelijke situatie in het beleidsveld met de officiële beleidsdoelen is. Effectiviteit van beleid is in dit kader de mate waarin een bepaald beleid bijdraagt aan het bereiken van bepaalde doeleinden. Een beleid is effectief wanneer de mate van doelbereiking aan dit beleid te danken is. Deze bijdrage van het beleid aan de doelbereiking is volgens Bressers en Hoogerwerf zowel door middel van kwantitatieve als kwalitatieve methoden vast te stellen (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.90)

Er zijn diverse kwantitatieve onderzoeksopzetten te onderscheiden. Zo zijn er experimentele, quasi- en non-experimentele onderzoeksopzetten (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.90). Zo onderscheiden Bressers en Hoogerwerf diverse non-experimentele onderzoeksontwerpen die kunnen helpen bij het beantwoorden van de vraag in hoeverre de gewenste de veranderingen hebben plaatsgevonden, en wat de bijdrage van het beleid daartoe was. Allereerst is er de alleen achteraf-waarneming te onderscheiden. Dit onderzoeksontwerp kent slechts waarnemingen van een groep nadat die groep de maatregel of het beleid heeft ondergaan. Ten tweede onderscheiden Bressers en Hoogerwerf de voor- en na-waarneming, bij dit onderzoeksontwerp is de verandering, in tegenstelling tot een achteraf-waarneming, objectiever vast te stellen. Of deze verandering, oftewel de mate van doelbereiking, aan het beleid toe te schrijven valt of aan een andere verklaring, is op basis van deze onderzoeksopzet echter niet te bepalen. Ten derde zijn de tijdreekswaarnemingen te

onderscheiden. Bij tijdreekswaarnemingen wordt de situatie op verschillende momenten voor en na de beleidsmaatregelen waargenomen. Dergelijke tijdsreeksen bieden een basis om schattingen te maken van wat er gebeurd zou zijn als het beleid niet was ingevoerd. Als laatste noemen Bressers en Hoogerwerf het correlatieve onderzoeksontwerp, hierbij wordt er gebruik gemaakt van statistische analysetechnieken om de correlatie tussen het beleid en de doelbereiking vast te stellen (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.91-99).

Bij kwalitatieve methoden om de bijdrage van het beleid aan de doelbereiking vast te stellen is het, in tegenstelling tot kwantitatieve methoden, belangrijk om de wijze van werking van het beleid en andere verklarende factoren te kennen. Er zijn diverse kwalitatieve methoden van dataverzameling, zo kan gedacht worden aan diepte-interviews en diverse vormen van rechtstreekse observatie. Ook zijn er verschillende vormen van kwalitatieve data-analyse, bijvoorbeeld bepaalde vormen van beschrijving, case-studies en inductieve generalisaties (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.104). In het algemeen wordt verondersteld dat kwalitatieve methoden vooral geschikt zijn voor het ontdekken van relaties en als verrijking van de basis voor theorievorming. Kwantitatieve methoden zijn vooral geschikt voor de toetsing van de veronderstelde relaties (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.105). Bij een kwantitatieve evaluatie gaat het om de vraag hoe groot de effectiviteit van het beleid is. De kwalitatieve evaluatie focust zich meer op de vraag waarom de effectiviteit zo is en hoe men deze zou kunnen verbeteren (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.106).

Naast een afzonderlijk kwantitatief onderzoek of kwalitatief onderzoek, beschrijven Bressers en Hoogerwerf ook de mogelijkheid om deze twee vormen van onderzoek samen, maar toch onafhankelijk van elkaar, te gebruiken (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.108).

2.5.2 Wartna: productevaluatie

Wartna beschrijft de aanpak van de productevaluatie door deze toe te passen op een zogenoemd 'daderprogramma'. De volgende definitie van een daderprogramma wordt gehanteerd: 'Elk initiatief – project, traject, interventie, gedragsinterventie, programma, sanctie, executiemodaliteit – dat zich laat beschrijven als een gestructureerd geheel van voorzieningen en methodische handelingen gericht op speciale preventie via een gerichte aanpak van criminogene factoren van individuele justitiabelen' (Wartna, 2009, p.140). Een daderprogramma komt overeen met de interventie die geëvalueerd wordt in dit onderzoek: het tijdelijk huisverbod, aangezien de gerichte aanpak via het huisverbod ook speciale preventie ten doel heeft.

De productevaluatie deelt de uitkomsten van het onderzoek in bij drie categorieën: 'output', 'impact' en 'outcome' (Wartna, 2009, p.149). De 'output' van een daderprogramma wordt gemeten in termen van de diensten die men met het uitvoeren van de interventie aflevert. De 'impact' van een interventie is het effect dat deze diensten – direct of indirect – hebben gehad op het functioneren van de deelnemers. De 'outcome' van een interventie is het uiteindelijke resultaat, op langere termijn in een breder verband. Bij de 'outcome' wordt er expliciet gekeken of deelnemers in herhaling vallen (Wartna, 2009, p. 150). Onderdeel van de productevaluatie is ook dat er wordt nagegaan of behandeldoelen worden behaald, eveneens in termen van 'output', 'impact' en 'outcome' (Wartna, 2009, p. 150).

Bij productonderzoek kunnen verschillende onderzoeksopzetten gebruikt worden. Wartna onderscheidt bij de onderzoeksopzet vier niveaus. Deze niveaus zijn opgesteld door van Noije en Wittebrood, en zijn als volgt beschreven:

1. Recidivestudies zonder controlegroep, studies met een controlegroep die bestaat uit de afvallers van het programma of studies waarbij de recidive in de controlegroep op een andere wijze werd gemeten.
2. Studies waarbij de recidive in de onderzoeksgroep wordt vergeleken met die van vergelijkbare justitiabelen die het programma niet hebben gevolgd.
3. Studies waarbij de recidive in de onderzoeksgroep wordt vergeleken met die van een andere groep en waarbij sprake is van statistische controle van de invloed van eventuele instroomverschillen.
4. Studies waarbij de recidive in de onderzoeksgroep wordt vergeleken met die van een andere groep en waarbij de kandidaten willekeurig aan een van beide groepen zijn toegewezen (Wartna, 2009, p. 155).

Het derde en vierde niveau kunnen gezien worden als 'evidence based practice'. In essentie beoogt evidence-based practice, volgens Vos, het nemen van behandelingsbeslissingen van professionals te rationaliseren, door hen consequent gebruik te laten maken van het best beschikbare wetenschappelijke bewijs uit de literatuur (Vos, 2005, p. 3). Weisburd en anderen voegen hier aan toe dat evidence-based practice de laatste paar jaren steeds meer aanhang gevonden heeft bij onderzoek en evaluatie van strafrechtelijke interventies (Weisburd et al, 2001, p. 51). Een centraal component in deze beweging naar evidence-based practice en beleid is de betrouwbaarheid van onderzoek en evaluatie. Deze manier van onderzoeken laat beleidsmakers toe te identificeren welke methoden het meest effectief zijn en in welke context (Weisburd et al, 2001, p. 51).

2.6 Criteria van evaluatiemethoden

De auteurs van de drie evaluatiemethoden staan ook stil bij verschillende criteria waaraan de evaluatie zou moeten voldoen. Guba en Lincoln hebben een aantal criteria ontwikkeld waarmee de fourth generation evaluation beoordeeld kan worden. Allereerst beschrijven ze het geloofwaardigheidscriterium, aangezien er volgens Guba en Lincoln geen 'echte werkelijkheid' bestaat wordt de geloofwaardigheid van de betrokkenen gezien als een alternatief criterium voor de werkelijkheid (Guba en Lincoln, 1989, p.233). Een ander criterium is het authenticiteitscriterium. Authenticiteit verwijst naar de 'echtheid' van het proces, en de kwaliteit ervan (Guba en Lincoln, 1989, p.245). Als laatste criterium noemen de auteurs het hermeneutisch dialectisch proces. Het is van belang dat er zoveel mogelijk belanghebbenden betrokken worden bij de evaluatie, zodat er geen vertekening richting een partij optreedt (Guba en Lincoln, 1989, p.244).

Bressers en Hoogerwerf belichten ook criteria in hun boek 'Beleidsevaluatie' (1995). Deze criteria betreffen de criteria waarmee de waarnemingen bij beleidsevaluatie worden vergeleken en kunnen van allerlei aard zijn. Gedacht kan worden aan evaluatiecriteria die ontleend zijn aan de doeleinden van het beleid zelf, oftewel de officiële beleidsdoeleinden. Dergelijke evaluatiecriteria worden bij beleidsevaluaties vaak gebruikt. Naast de officiële beleidsdoeleinden kunnen criteria ook ontleend zijn aan informele doeleinden. Deze

doeleinden kunnen betrekking hebben op andere aspecten van het betreffende beleidsterrein dan de officiële beleidsdoeleinden en kunnen daarmee ook tegenstrijdig zijn. Een ander voorbeeld van informele doeleinden kan de persoonlijke carrière betreffen. Naast bovenstaande voorbeelden, kan beleid ook worden geëvalueerd aan de hand van criteria die zijn ontleend aan doeleinden van anderen dan de beleidsvoerders. Hier gaat het veelal om de bevolkingsgroep waarop het beleid zich richt, de oppositiepartijen, belangengroepen of adviesorganen (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.23). Deze laatste optie is vergelijkbaar met de methode van Guba en Lincoln. Een andere en laatste mogelijkheid om criteria te bepalen is door ze vast te stellen aan de hand van beginselen of normen (Bressers en Hoogerwerf, 1995, p.23).

Wartna staat in zijn proefschrift eveneens stil bij criteria waaraan de productevaluatie moet voldoen. Hij geeft namelijk aan onder welke omstandigheden de recidivemetingen bij de productevaluatie kunnen bijdragen aan het onderzoek naar de effectiviteit van daderprogramma's. Deze omstandigheden kunnen opgevat worden als een soort themacriteria; de thema's afstand, tijd en reliëf zijn van belang bij het vormgeven van het onderzoek (Wartna, 2009, p. 152). Afstand heeft te maken met diegene die de evaluatie zal uitvoeren: het is beter om een externe waarnemer te laten evalueren, zo wordt partijdigheid tegengegaan (Wartna, 2009, p.153). Het begrip tijd staat voor de periode die in acht genomen moet worden voordat het recidiveonderzoek gestart kan worden. Reliëf staat voor de keuze van de onderzoeksopzet. De vier verschillende onderzoeksopzetten, opgesteld door Noijs en Wittebrood, zijn behandeld in paragraaf 2.5.2.

Er is een onderscheid te maken tussen de door de auteurs opgestelde criteria. De criteria, die zijn opgesteld door Guba en Lincoln en Wartna, hebben namelijk betrekking op de vorm waaraan het evaluatieproces moet voldoen. De criteria van Bressers en Hoogerwerf daarentegen maken juist deel uit van het evaluatieproces; de criteria worden in dit geval namelijk gebruikt om de waarnemingen bij een beleidsevaluatie te vergelijken.

2.7 Resumé

Ter verduidelijking van de behandelde theorie sluit dit hoofdstuk af met tabel 2.1 'Kenmerken evaluatiemethoden', weergegeven op de volgende pagina. Deze tabel geeft een overzicht van de belangrijkste kenmerken per methode. In hoofdstuk vier wordt aangegeven welke evaluatiemethode het meest geschikt is voor het evalueren van het tijdelijk huisverbod. Voordat er ingegaan kan worden op de methodologische verantwoording is het van belang dat er duidelijkheid ontstaat over de werkwijzen van de hulporganisaties, hoofdstuk drie behandelt deze werkwijzen.

Tabel 2.1 Kenmerken evaluatiemethoden

Methode	Focus	Onderzoeksofzet	Beoordelingscriteria
Bressers en Hoogerwerf: Beleidsevaluatie	Vooraf opgestelde doelen.	Kwantitatieve onderzoeksofzetten: ▪ Alleen achteraf waarneming; ▪ Voor en na waarneming; ▪ Tijdreeks waarnemingen; ▪ Correlationeel onderzoeksontwerp. Kwalitatieve onderzoeksofzetten: ▪ Diepte-interviews; ▪ Rechtstreekse observatie; ▪ Kwalitatieve data-analyse. Combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek.	Criteria: ▪ Criteria ontleend aan officiële beleidsdoeleinden; ▪ Criteria ontleend aan informele doeleinden.
Wartna: Productevaluatie	Vooraf opgestelde doelen plus recidive.	▪ Recidivestudie zonder controlegroep; ▪ Recidivestudie met controlegroep; ▪ Experiment met controlegroep waarbij sprake is van statistische controle; ▪ Random experiment met controlegroep.	Criteria: ▪ Afstand; ▪ Tijd; ▪ Reliëf.
Guba en Lincoln: Fourth generation evaluation.	Visie van de belanghebbenden op doelbereiking.	'Emergent design'; een open en inductieve werkwijze.	Criteria: ▪ Geloofwaardigheid criterium; ▪ Authenticiteitscriterium; ▪ Hermeneutisch dialectisch proces.

3. Werkwijze Advies en Steunpunten Huiselijk Geweld (ASHG)

3.1 Inleiding

In de politieregio Noord- Oost-Gelderland is afgesproken dat de ASHG's de hulpverleningsaanpak na een huisverbod coördineren. In de NOG regio zijn drie ASHG's actief. Het ASHG Apeldoorn coördineert de aanpak voor de politiedistricten: Apeldoorn en IJsselstreek en het ASHG Zwolle voor Noord-West Veluwe. Het ASHG Arnhem (via een aparte tak: stichting Hera) coördineert onder andere de aanpak voor het politiedistrict Achterhoek. In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de werkwijzen van de drie ASHG's.

3.2 Werkwijze stichting Hera

Informatie over de werkwijze van stichting Hera is verkregen uit een gesprek met een casemanager en uit verschillende werkomschrijvingen van Hera. Na oplegging van een huisverbod moeten verschillende fasen doorlopen worden, de rol van de casemanager staat bij de beschrijving centraal.

Melding huiselijk geweld

Slachtoffers, familie of getuigen kunnen huiselijk geweld melden bij de politie of een wijkbureau. Een politiemedewerker gaat naar aanleiding van deze melding ter plaatse en besluit of er nadere actie nodig is en of de hofj ter plaatse moet komen. Indien er sprake is van (dreigend) huiselijk geweld door een meerderjarig persoon die (incidenteel) in het huis woont, wordt de hofj ingeschakeld. De hofj hoort de betrokkenen en vult het RiHG in. Aan de hand van het RiHG wordt besloten of een huisverbod opgelegd wordt. Direct na het opleggen informeert de hofj een casemanager van Hera en wanneer er sprake is van kindermishandeling wordt direct contact gelegd met Bureau Jeugdzorg/ Advies- Meldpunt Kindermishandeling. Vanaf dit punt begint de crisishulpverlening; n casemanager van Hera neemt de zorg voor de achterblijver(s) en de uithuisgeplaatste op zich.

Het kan voorkomen dat de politie een situatie aantreft waarbij sprake is van mishandeling, dan is er sprake van een strafbaar feit. De politiemedewerker houdt de dader aan en neemt deze mee naar het bureau. In overleg met de officier van dienst politie bepaalt de politiemedewerker of de hofj ter plaatse komt en het RiHG afgenomen wordt. Wanneer er besloten wordt om tevens een huisverbod op te leggen is er sprake van samenloop van bestuursrecht met het strafrecht.

Crisishulpverlening

Het is de taak van de casemanager om de hulpverlening te organiseren. De casemanager gaat in op de aard en oorzaken van het geweld op basis van het RiHG, gesprekken met slachtoffers, de uithuisgeplaatste en eventuele kinderen. Met behulp van deze informatie stelt de casemanager een probleemanalyse op en probeert zo de problematiek in het 'systeem' helder te krijgen. Er wordt bekeken welke hulpvraag de achterblijver, uithuisgeplaatste en eventuele kinderen zelf denken te hebben en welke hulp de casemanager nodig acht. Naar aanleiding van deze gesprekken en de probleemanalyse wordt door de casemanager een hulpverleningsplan opgesteld.

Ketenpartners stichting Hera

Hera werkt nauw samen met andere hulporganisaties (ketenpartners). In het hulpverleningsplan wordt per betrokken ketenpartner – en per gezinslid – aangegeven wat de hulpvraag en de doelstellingen zijn. Op deze manier weet elke ketenpartner wat er van hem verwacht wordt en kunnen zij de betrokkenen in behandeling nemen ter bereiking van de doelen. De ketenpartners zullen zelf inschatten hoe de doelen het beste bereikt kunnen worden.

Het kan voorkomen dat de achterblijver(s) en uithuisgeplaatste voor het opleggen van het tijdelijk huisverbod al in behandeling zijn bij een ketenpartner. Wanneer dit het geval is wordt er bepaald in hoeverre het hulpverleningsplan naar aanleiding van het huisverbod past bij het plan wat door de ketenpartner zelf al was opgesteld.

Uitvoer hulpverleningsplan

Zo snel mogelijk na het opleggen van het huisverbod legt de casemanager contact met de hulporganisaties die het plan van aanpak moeten uitvoeren. De casemanager brengt de ketenpartners op de hoogte van de probleemanalyse en bespreekt de rol van de individuele organisaties. Vanaf deze dag gaan de ketenpartners van start met het opgestelde hulpverleningsplan. Tijdens de periode van het huisverbod onderhoudt de casemanager contact met de betrokken gezinsleden en volgt de hulpverlening. Hulpverlening wordt integraal uitgevoerd. Het is wel belangrijk dat de casemanager kan bepalen waarmee de betrokken ketenpartners aan de slag gaan. De casemanager beschikt hierbij over de zogenoemde ‘doorzettingsmacht’; de casemanager heeft het laatste woord.

Multidisciplinair overleg

Op dag acht van het huisverbod moet er een advies uitgebracht worden aan de burgemeester over intrekking of verlenging van het huisverbod. De casemanager organiseert een multidisciplinair overleg met alle betrokken ketenpartners en stelt op basis van de rapportages van de ketenpartners het advies op. Het komt voor dat de betrokkenen ook aanwezig zijn bij dit overleg. Indien uit het advies blijkt dat de feiten en omstandigheden zo zijn dat intrekking mogelijk is kan de burgemeester het huisverbod intrekken. Een advies voor verlenging wordt opgesteld als de omstandigheden nog zodanig dreigend zijn dat er sprake is van een voortzetting van het gevaar. Een andere reden voor verlenging is gebrek aan motivatie voor hulpverlening. Het huisverbod kan worden verlengd met maximaal 18 dagen en weer worden ingetrokken worden wanneer de dreiging verdwenen is.

Afronding

De casemanager maakt, zowel bij intrekking als verlenging van het huisverbod, vervolgafspraken met de achterblijver(s), de uithuisgeplaatste en de ketenpartners over de voortzetting van de hulpverlening. Indien de reden van verlenging (ondermeer) bestaat uit lage motivatie van de betrokkenen voor hulpverlening, is het de taak van de casemanager om de betrokkenen te motiveren en ze aan te melden bij de ketenpartners. Bij verlenging blijft de casemanager de regie houden. Indien het huisverbod ingetrokken wordt spreekt de casemanager met de ketenpartners af wie de regie toebedeeld krijgt voor het nazorg hulpverleningstraject. Het algemene besluit tot overbrenging van de regie na een huisverbod lag bij Centrumgemeente Arnhem.

3.3 ASHG Apeldoorn en Zwolle

De ASHG's Apeldoorn en Zwolle vallen beiden onder Maatschappelijke Dienstverlening Veluwe (MDVeluwe). MDVeluwe is een organisatie voor algemeen maatschappelijk werk (AMW) en biedt hulp aan mensen van alle leeftijdsgroepen in de persoonlijke woon-, werk- en leefomgeving (Bultjes et al, 2010, p.5). De fase vanaf de melding van het huisverbod tot het moment wanneer er contact gelegd wordt met de casemanager (in Apeldoorn en Zwolle de zorgcoördinator) verloopt hetzelfde als bij Hera. Hieraan zal dan ook geen aandacht worden besteed. In de volgende alinea's wordt het proces beschreven vanaf het moment dat de hof contact heeft gelegd met het ASHG Apeldoorn of Zwolle. Informatie uit het proces is deels verkregen uit een gesprek met de Coördinator ASHG Apeldoorn en deels uit de procesbeschrijving 'Huisverbod in de regio Veluwe-IJssel'.

Crisishulpverlening

Wanneer er een huisverbod opgelegd wordt in de politiedistricten Apeldoorn, IJsselstreek en Noord-West Veluwe komt de zorgcoördinator binnen twee uur ter plaatse om de achterblijver(s) op te vangen en gerust te stellen. De zorgcoördinator geeft de betrokkenen uitleg over de te starten hulp tijdens het huisverbod en vult een soort checklist in over onder andere de aanleiding van het huisverbod en de inschatting van de veiligheid van het gezin. Zo snel mogelijk regelt de zorgcoördinator een eerste afspraak met de ingeschakelde hulporganisaties (ketenpartners), en stuurt hen een afschrift van de ingevulde checklist.

Ketenpartners ASHG Apeldoorn en Zwolle

Op de eerste werkdag na het opleggen van het huisverbod wordt er (telefonisch) overlegd met de betrokken ketenpartners. Het overleg is gericht op het uitwisselen van de benodigde gegevens, het in kaart brengen van de gezinssituatie en het afspreken wie verantwoordelijk is voor slachtoffer, pleger en kinderen. Tevens worden er afspraken gemaakt over het opstellen van een (voorlopig) plan van aanpak. Dit hulpverleningsplan wordt opgesteld in samenwerking met de ketenpartners. Uit het hulpverleningsplan wordt duidelijk welke zorg de komende tien dagen wordt aangeboden en door wie deze wordt geleverd. In dit plan worden de betrokken ketenpartners vermeld en per gezinslid worden doelstellingen (en acties om deze doelstellingen te bereiken) opgesteld. Naar aanleiding van informatie van de ketenpartners stelt de zorgcoördinator het voorlopig plan van aanpak op.

Uitvoer hulpverleningsplan

De zorgcoördinator ziet toe op de activiteiten van de ketenpartners. De verschillende hulpverleners overleggen en werken samen met elkaar (het zogenoemde 'interventieteam'), en zij voeren gezamenlijk het voorlopig plan van aanpak uit. De hulpverleners hebben op de tweede werkdag van het huisverbod contact met de betrokkenen en maken ook afspraken over vervolgmomenten. De hulpverleners leveren onder andere informatie aan de zorgcoördinator omtrent het advies voor de burgemeester.

Hulpverleneroverleg

Op dag acht vindt een hulpverleneroverleg plaats waarin besproken wordt welke adviezen de verschillende hulpverlenersorganisaties hebben ten behoeve van het vervolgplan voor de reguliere zorg. Dit vervolgplan wordt opgesteld bij verlenging en bij het aflopen van het huisverbod. Tijdens dit overleg wordt ook het advies - intrekken of verlengen van het huisverbod - besproken. Naar aanleiding van dit gesprek stelt de zorgcoördinator het advies voor de burgemeester op. De hulpverleners zullen dit advies bespreken met de betrokkenen. De zorgcoördinator werkt naast het advies ook een vervolg hulpverleningsplan uit.

Afronding

De burgemeester besluit over de intrekking of verlenging van het huisverbod. Bij afloop van het huisverbod volgt een overdrachtsgesprek tussen de betrokken gezinsleden, de hulpverleners en de zorgcoördinator. Hierbij worden afspraken gemaakt over het vervolg van de hulpverlening en de zorgcoördinatie. Bij verlenging van het huisverbod volgen maatwerkafspraken tussen de betrokken gezinsleden, de hulpverleners en de zorgcoördinator. Het ASHG blijft coördinator ook na afloop van het huisverbod.

3.4 Resumé

Binnen de politieregio Noord- en Oost-Gelderland zijn drie ASHG's actief. Het is duidelijk geworden dat de werkwijzen van stichting Hera en het ASHG Apeldoorn en Zwolle gedeeltelijk van elkaar verschillen. Het grootste verschil heeft te maken met het opstellen van het plan van aanpak; de casemanager van Hera stelt zelf een plan van aanpak op, en de zorgcoördinator van het ASHG Apeldoorn en Zwolle stelt in samenwerking met de ingeschakelde hulporganisaties een plan van aanpak op. Het plan van aanpak, dat door de casemanager van Hera wordt opgesteld, bevat per ingeschakelde hulporganisatie korte- en lange termijn doelen, en geen acties om deze doelen te bereiken. De plannen van aanpak door de ASHG's Apeldoorn en Zwolle bevatten daarentegen wel acties ter bereiking van de opgestelde doelen. Daarnaast beschikt de casemanager van Hera over de zogenoemde doorzettingsmacht; de casemanager heeft het laatste woord. Een ander opmerkelijk punt heeft te maken met de regie na afloop van het huisverbod. Hera wijst een hulporganisatie aan die de regie na afloop van het huisverbod op zich neemt, en de ASHG's Apeldoorn en Zwolle houden na afloop zelf de regie.

4. Methodologische verantwoording

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de verschillende evaluatiemethoden tegen elkaar worden afgewogen. Na deze afweging wordt toegelicht welke methode gebruikt is om dit onderzoek vorm te geven. Tevens wordt er in dit hoofdstuk stilgestaan bij de betrouwbaarheid en validiteit van de opbrengsten van het onderzoek.

4.2 Evaluatiemethode

Het doel van dit onderzoek is de effecten van het tijdelijk huisverbod in kaart te brengen voor de politieregio Noord- en Oost-Gelderland. De beste methode hiervoor is het uitvoeren van een random experiment. Zoals bij het theoretisch kader naar voren is gekomen, wordt bij deze methode random wel of geen huisverbod opgelegd bij plegers van huiselijk geweld. Het voordeel van een random experiment is dat onderzocht kan worden of er een causale relatie bestaat tussen de maatregel en het beoogde effect. De controlegroep toetst deze relatie optimaal, aangezien op deze manier gecontroleerd kan worden of er eventuele neveneffecten bestaan die het experiment kunnen beïnvloeden (Noije en Wittebrood, 2008, p. 86). Indien bij verschillende (dreigende) huiselijk geweldzaken random wel of geen huisverbod opgelegd wordt, kan tussen de twee groepen een duidelijke vergelijking gemaakt worden. Bepaalde neveneffecten kunnen aan het licht komen, en op deze manier kan optimaal getoetst worden of de effecten ook daadwerkelijk toe te wijzen zijn aan het huisverbod. Helaas is deze methode niet toepasbaar voor dit onderzoek, aangezien de wet in maart 2009 is ingevoerd, en sinds die tijd elke (mogelijke) pleger een huisverbod opgelegd heeft gekregen.

Het doel van de Wet tijdelijk huisverbod is om de geweldsspiraal te doorbreken (en dus recidive te voorkomen) en dat maakt het recidiveaspect bij de productevaluatie van Wartna zo interessant. Om deze reden is dit onderzoek uitgevoerd met behulp van de productevaluatie. Zoals Wartna zelf aangegeven heeft in zijn proefschrift vormt deze evaluatie het sluitstuk van een meeromvattende reeks van onderzoeksactiviteiten; namelijk de plan- en procesevaluatie (Wartna, 2009, p. 137). Aangezien de wet sinds 2009 is ingevoerd, is het niet aan de orde om de planevaluatie uit te voeren. In de politieregio Noord- en Oost-Gelderland zijn na invoering van de wet verschillende onderzoeken geweest over de werking en uitvoering van de wet. Onlangs is er vanuit het NOG Veilighuis een onderzoek verschenen dat de werking vanuit de verschillende partijen belicht (NOG Veilighuis, 2010). Tevens hebben studenten van de Gereformeerde Hogeschool in Zwolle de aanpak en samenwerking tussen de hulporganisaties bekeken, en advies gegeven over een meer systematische aanpak (Bulthuis et al., 2010). Beide evaluaties kunnen gezien worden als procesevaluaties, en om deze reden kan de evaluatieketen aangevuld worden met een productevaluatie. De productevaluatie richt zich vooral op de kant van de hulpverlening, aangezien de hulpverlening de middelen aanreikt om recidive tegen te gaan.

4.3 Onderzoeksontwerp

De kwalitatieve productevaluatie wordt uitgevoerd in de vorm van een casestudy. Punch (2006, p. 151) beschrijft deze strategie als een strategie die zich richt op het bestuderen van diepgaande, holistische en contextgebonden casussen. Babbie (2007, p. 298) ziet een 'case study' als een diepgaand onderzoek naar een enkelvoudig illustratie van een sociaal fenomeen. Het sociaal fenomeen betreft in dit onderzoek het huisverbod. In het volgende zal allereerst uiteen worden gezet welke data beschikbaar waren voor het onderzoek. Vervolgens wordt per categorie – output, impact en outcome – beschreven hoe er te werk is gegaan.

4.3.1 Data

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van de plannen van aanpak opgesteld door het ASHG Apeldoorn, het ASHG Zwolle en stichting Hera. Zoals in het vorige hoofdstuk aan bod is gekomen zijn in deze plannen van aanpak per gezinslid – en per betrokken ketenpartner – hulpverleningsdoelen opgesteld. Plannen van aanpak opgesteld door een zorgcoördinator van het ASHG Apeldoorn of Zwolle bevatten naast deze doelen ook acties om de doelen te bereiken. In totaal zijn 58 plannen van aanpak voor dit onderzoek geanalyseerd. Dit aantal komt niet overeen met de opgelegde huisverboden aangezien het niet verplicht is een plan van aanpak te schrijven, bijvoorbeeld als het huisverbod niet wordt verlengd. Naast de plannen van aanpak is 'algemene informatie', zoals informatie over het aantal ingetrokken huisverboden, verlengingen en samenloop van strafrecht, gebruikt. Tevens is gebruik gemaakt van een overzicht van de ingeschakelde hulporganisaties.

Met de meest ingeschakelde hulporganisaties; AMW, Kairos en AMK is een verdiepend interview gehouden. Ter algemene verdieping en verduidelijking is ook een zorgcoördinator van het ASHG Apeldoorn geïnterviewd.

Er is ook gebruik gemaakt van registratiegegevens van de politie; het aantal 'huiselijk geweld aangiften' over de periode 2005 – 2010¹. Voor de leesbaarheid van dit onderzoek is er voor gekozen om alle huiselijk geweld gerelateerde aangiften onder één noemer te plaatsen. Voor een volledig overzicht van de delicten die vallen onder de noemer 'aangiften huiselijk geweld' wordt verwezen naar bijlage II. Naast de aangiftecijfers is gebruik gemaakt van recidivegegevens. De politie heeft uitgezocht hoeveel huiselijk geweld plegers waarbij in de periode maart 2009 – augustus 2009 een huisverbod is opgelegd, opnieuw in beeld zijn gekomen bij de politie met een gerelateerd geweldsincident (met als peildatum: 1 juli 2010).

4.3.2 Output

Volgens Wartna bestaat de output uit de diensten die men met het uitvoeren van de interventie aflevert (Wartna, 2009, p. 149). Om de output te meten kan er een inventarisatie gemaakt worden van de contactmomenten tussen hulpverleners - cliënten (met bijvoorbeeld onderscheid in het aantal telefoontjes, e-mails, brieven en contacturen). Naast dit onderscheid kan daarbij ook het onderwerp van het contactmoment worden weergegeven. Helaas was onvoldoende informatie beschikbaar om de output op deze manier in kaart te brengen. Om toch in kaart te brengen welke diensten geleverd worden door de hulporganisaties, is gebruik gemaakt van de plannen van aanpak, opgesteld door de

hulpverleners. Met behulp van deze plannen van aanpak is geïnventariseerd welke doelen er voor de type betrokkenen (uithuisgeplaatste, achterblijver, eventuele kinderen) opgesteld werden. Naar aanleiding van deze doelen werd namelijk besloten welke diensten, gericht op het bereiken van de doelen, uitgevoerd werden. Hierbij is aangenomen dat de diensten uit de plannen van aanpak ook daadwerkelijk uitgevoerd zijn.

Gezinnen waarin een van de gezinsleden een huisverbod opgelegd krijgt, verschillen allemaal van elkaar en daarmee verschillen ook de doelstellingen. Om deze reden is er voor gekozen om verschillende doelstellingen onder één noemer te plaatsen, met het resultaat dat er voor dit onderzoek negen *algemene* doelstellingen zijn geformuleerd. Alle opgestelde doelstellingen uit de plannen van aanpak zijn ondergebracht bij één van de algemene doelstellingen. Naar aanleiding van deze inventarisatie is aan de hand van de plannen van aanpak en informatie uit de interviews bekeken welke diensten/middelen ingezet zijn om de algemene doelstellingen te bereiken.

4.3.3 Impact

De impact definieert Wartna als volgt; 'het effect van de middelen (direct of indirect) op het functioneren van de daders' (Wartna, 2009, p. 149). Wartna geeft aan dat deze vorderingen het best kunnen worden bekeken met een voor- en nameting. Bij dit onderzoek was een persoonsgebonden voor- en nameting helaas niet haalbaar, aangezien de wet al langer dan een jaar is ingevoerd, en er niet standaard op bepaalde momenten metingen zijn verricht. Om deze reden is de impact van het huisverbod met behulp van recidivecijfers in kaart gebracht. Het percentage gerecidiveerde huiselijk geweld plegers met een huisverbod, is vergeleken met het recidivepercentage huiselijk geweld opgesteld door de WODC-Recidivemonitor. Zo is gekeken of het huisverbod effect heeft gehad op de mate waarin daders in herhaling treden. Naast de impact van het huisverbod, is ook aandacht geschonken aan de impact van de hulpverleningsmiddelen die ingezet werden na oplegging van een huisverbod. Een voor- en nameting zou ook hier het beste de impact weer kunnen geven, maar zoals aangegeven was dit niet mogelijk. Om deze reden is onderzocht welke mening de zorgcoördinator van het ASHG Apeldoorn en de hulpverleners van de drie organisaties hebben over de effectiviteit van de middelen die ingezet kunnen worden na een huisverbod.

4.3.4 Outcome

De outcome is volgens Wartna 'het uiteindelijke resultaat van de interventie op langere termijn en in breder verband' (Wartna, 2009, p. 150). Volgens Wartna kan de outcome het beste weergegeven worden met behulp van een recidivemeting. In dit onderzoek is er voor gekozen om juist de impact van het huisverbod in kaart te brengen met recidivecijfers. De Wet tijdelijk huisverbod is kort geleden ingevoerd, de recidivecijfers in dit onderzoek kunnen niet op een adequate manier de outcome weergeven. Indien het huisverbod effecten heeft in breder verband – bijvoorbeeld door afschrikking van potentiële plegers – zou dit te zien kunnen zijn in het aantal aangiften huiselijk geweld. Om deze reden is de outcome gemeten met behulp van het aantal aangiften over de periode 2005 – 2010 – 1. Uiteraard moet hier rekening gehouden worden met de korte termijn van invoering, andere oorzaken die een verandering in het aantal aangiften tot gevolg kunnen hebben en de vele gevallen waarin helemaal geen aangifte wordt gedaan van huiselijk geweld.

4.4 Betrouwbaarheid en validiteit

Betrouwbaarheid en validiteit bepalen de kwaliteit van de opbrengsten van een onderzoek. Een hoge betrouwbaarheid suggereert dat bij het herhaald bestuderen van een sociaal fenomeen dezelfde data verkregen wordt. Validiteit duidt op de mate waarin het onderzoek daadwerkelijk het concept meet wat men wil meten (Babbie, 2007, G9-G12).

De onderdelen van het onderzoek waarbij gebruik is gemaakt van politiegegevens zijn minder betrouwbaar. Het aantal aangiften huiselijk geweld bekend bij de politie komt namelijk niet overeen met het aantal huiselijk geweld incidenten. Er is, vooral bij geweld achter de voordeur, sprake van een groot 'dark number' aan aangiften. De informatie afkomstig uit de verdiepingsinterviews is daarnaast ook minder betrouwbaar, aangezien de manier waarop de interviewer de vragen stelt bijvoorbeeld voor een bias kan zorgen. Het plaatsen van een vraag in een bepaalde context kan er ook voor zorgen dat relevante antwoorden niet worden gegeven en het hangt van de interviewer af hoe de antwoorden geïnterpreteerd worden (Babbie, 2007, p. 306 - 314). De kans op eventuele ruis is voor dit onderzoek wel verkleind door alle interviews op te nemen. De betrouwbaarheid van het onderzoek zou hoger kunnen liggen indien een langere onderzoeksperiode in acht kon worden genomen. Ten tijde van uitvoering van dit onderzoek was de Wet tijdelijk huisverbod echter een jaar ingevoerd, gegevens over een grotere onderzoeksperiode waren nog niet beschikbaar.

Het onderzoek is, door gebrek aan informatie, er niet in geslaagd om op de juiste manier de output, impact en outcome in kaart te brengen, en om deze reden is de validiteit van het onderzoek minder hoog. De ideale manier om de output weer te geven is een inventarisatie van de contacturen tussen hulpverleners en cliënten. Door gebrek aan informatie was dit niet mogelijk; om deze reden is gebruik gemaakt van de plannen van aanpak. Het is lastig na te gaan of de diensten weergegeven in de plannen van aanpak ook daadwerkelijk uitgevoerd zijn, en dus als 'output' aangemerkt kunnen worden. Dit tast de validiteit van de onderzoeksresultaten aan. De validiteit wordt tevens aangetast door het onderzoek naar de impact. De ideale manier om de impact in kaart te brengen is een persoonsgebonden voor- en nameting. Het uitvoeren van een voor- en nameting was voor dit onderzoek niet haalbaar. Om deze reden is gebruik gemaakt van recidivecijfers. Het gebruik van recidivecijfers in plaats van het uitvoeren van een voor- en nameting tast de validiteit aan. De validiteit wordt tenslotte aangetast door de wijze waarop de outcome bij dit onderzoek in kaart is gebracht. Idealiter wordt bij het in kaart brengen van de outcome gebruik gemaakt van een experiment, waarbij een vergelijking wordt gemaakt tussen plegers die wel een interventie hebben gehad en plegers die geen interventie hebben gehad. Het opzetten van een experiment was niet mogelijk voor dit onderzoek, en om deze reden is gebruik gemaakt van het aantal door de politie geregistreerde aangiften huiselijk geweld. Door het gebruik van aangiftecijfers in plaats van het opzetten van een experiment is de validiteit minder hoog.

In dit onderzoek is getracht de validiteit en de betrouwbaarheid te versterken door het combineren van een kwalitatieve casestudy met kwantitatieve gegevens van de politie. Op deze manier is getracht om op een zo compleet mogelijke wijze onderzoek te verrichten naar de effecten van het tijdelijk huisverbod.

5. Resultaten

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft de resultaten van het onderzoek weer, met behulp van Wartna's onderscheid in output, impact en outcome. De output is in kaart gebracht in paragraaf 5.2 tot en met 5.5. Paragrafen 5.6 en 5.7 geven de impact weer en paragraaf 5.8 betreft de outcome.

5.2 Output

De output bestaat volgens Wartna uit de diensten die men met het uitvoeren van de interventie aflevert (Wartna, 2009, p. 149). Voordat er gekeken kan worden naar de diensten, is natuurlijk van belang hoeveel huisverboden er opgelegd zijn in de periode maart 2009 – maart 2010. Tabel 5.1 'Aantal opgelegde huisverboden per politiedistrict' geeft hiervan een overzicht. Het politiedistrict Achterhoek is 1 januari 2009 begonnen met het uitvoeren van de Wet tijdelijk huisverbod, maar voor de samenhang met de andere politiedistricten bestaat de onderzoeksperiode uit maart 2009 – maart 2010.

Tabel 5.1 Aantal opgelegde huisverboden per politiedistrict.

Politiedistrict	Huisverboden	Aanwezigheid van kinderen	Ingetrokken < 10 dagen	Verlengd	Ingetrokken tijdens verlenging	Samenloop Bestuurs- en Strafrecht
Apeldoorn	25	16	0	15	1	23
IJsselstreek	18	9	2	5	0	12
Achterhoek	33	17	0	16	1	25
Noord-West Veluwe	27	12	2	16	3	26
Totaal: Politieregio Noord- en Oost-Gelderland	103	54	4	52	5	86

Het is opmerkelijk dat slechts 17 huisverboden in de periode maart 2009 – maart 2010 opgelegd zijn volgens de beoogde toepassing van de Wet tijdelijk huisverbod. Dit betreffen de bestuursrechtelijke huisverbodzaken, zonder samenloop met het strafrecht.

5.3 Betrokken hulporganisaties

Tabellen 5.2, 5.3 en 5.4, op de volgende pagina's, geven per type betrokkene (uithuisgeplaatste, achterblijver en eventuele kinderen) weer welke combinatie van hulporganisaties vaak werd ingeschakeld in de periode maart 2009 – maart 2010. De veldnamenrij geeft de hulporganisaties weer, en de 'n' kolom geeft aan hoe vaak de combinatie van hulporganisaties is voorgekomen bij de casussen uit de onderzoeksperiode. In tabel 5.2 'Combinaties van hulporganisaties ingeschakeld voor de uithuisgeplaatste' staat op de laatste rij (voor de totaalrij) 'n 1'. Dit betekent dat 1 maal de combinatie Tactus Reclassering, AMW en een overige organisatie is ingeschakeld. De onderste rij, de totaalrij, geeft weer hoe vaak een individuele organisatie is ingeschakeld. Uit tabel 5.2 is af te lezen dat Kairos daderhulpverlening in totaal 34 maal is ingeschakeld.

Tabel 5.2 Combinaties van hulporganisaties ingeschakeld voor de uithuisgeplaatste

n	Kairos	Tactus	Tactus Reclassering	AMW	MEE	Reclassering	Iriszorg	GGnet	Overig	Geen
15										
13										
7										
6										
5										
5										
5										
4										
3										
3										
3										
3										
2										
2										
2										
2										
2										
2										
2										
2										
1										
1										
1										
1										
1										
1										
1										
1										
1										
1										
1										
1										
1										
103	34	13	13	12	4	24	17	10	21	13

Uit tabel 5.2 ‘Combinaties van hulporganisaties ingeschakeld voor de uithuisgeplaatste’ is af te lezen dat Kairos daderhulpverlening het meest ingeschakeld werd voor de uithuisgeplaatste, in 15 zaken werd Kairos als enige organisatie ingeschakeld. Kairos werd ook vaak toegevoegd aan een combinatie van andere hulporganisaties. Daarnaast is te zien dat bij 24 combinaties Reclassering betrokken is geweest, in deze gevallen was er sowieso sprake van samenloop met strafrecht. Dit is ook het geval geweest bij die combinaties waarin Tactus Reclassering ingeschakeld is. Tactus Reclassering schenkt ook aandacht aan de verslavingscomponent. Uit de tabel is daarnaast af te lezen dat bij 13 zaken geen hulpverlening is geboden, dit kan verschillende redenen hebben gehad; zoals gebrek aan motivatie bij de uithuisgeplaatsten.

Tabel 5.3: Combinaties van hulporganisaties ingeschakeld voor de achterblijver

n	AMW	GGnet	SR	MEE	OGGZ	Tactus	Kairos	RIWIS	Iriszorg	Meerkanten	Overig	Geen
45												
9												
8												
6												
6												
3												
3												
2												
2												
2												
2												
2												
2												
1												
1												
1												
1												
1												
1												
1												
1												
1												
1												
1												
1												
103	60	9	1	5	2	4	3	2	6	6	24	8

Uit tabel 5.3 'Combinaties van hulporganisaties ingeschakeld voor de achterblijver' is af te lezen dat Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW) bij 60 hulpverleningscombinaties betrokken werd. In 45 zaken werd besloten om alleen AMW in te schakelen. AMW steekt, qua aantallen, ver boven de andere organisaties uit. GGnet, een organisatie op het gebied van geestelijke gezondheidszorg, werd in totaal negen keer ingeschakeld, en MEE, een organisatie voor mensen met een beperking, in totaal vijf keer. Drie maal werd Kairos daderhulpverlening ook betrokken bij de achterblijver, in deze gevallen werd de achterblijver betrokken bij de therapie van de uithuisgeplaatste.

Op de volgende pagina is tabel 5.4 'Combinaties van hulporganisaties ingeschakeld voor de kinderen' weergegeven, wat een overzicht geeft van de ingeschakelde hulpverleningscombinaties voor de kinderen. In de meeste gevallen werd Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) ingeschakeld of Bureau Jeugdzorg (BJZ). In totaal werd AMK 28 keer ingeschakeld, waarvan 18 keer als enige organisatie. In totaal werd BJZ 24 keer ingeschakeld, waarvan 13 keer als enige organisatie. Naast de inschakeling van AMK en BJZ werd AMW vier maal ingeschakeld, drie van de vier keer in combinatie met andere hulporganisaties. School Maatschappelijk Werk (SMW) werd twee keer ingeschakeld voor de kinderen.

Tabel 5.4: Combinaties van hulporganisaties ingeschakeld voor de kinderen

n	BJZ	AMK	Pactum	AMW	Lijn 5	GGnet	SMW	Springplank	Overig
18									
13									
5									
4									
2									
1									
1									
1									
1									
1									
1									
1									
1									
1									
1									
1									
1									
1									
1									
1									
1									
54	24	28	3	4	2	1	2	2	12

5.4 Algemene doelstellingen betrokkenen

Na analyse van 58 plannen van aanpak² zijn negen algemene doelstellingen opgesteld. De in de plannen van aanpak opgestelde doelen zijn ondergebracht bij deze negen algemene doelstellingen. In het volgende zullen de algemene doelstellingen toegelicht worden, vervolgens wordt in paragraaf 5.5 ingegaan op de middelen die ingezet werden om de doelstellingen te bereiken.

Algemene doelstelling I: waarborgen van de veiligheid

Onder de noemer 'waarborgen van de veiligheid' vallen alle doelstellingen die te maken hebben met het verbeteren van de veiligheidssituatie in huis. Er zijn verschillende doelstellingen opgesteld die onder deze categorie vallen, zoals; "Uithuisgeplaatste leert spanning herkennen en daarmee omgaan" of "Veiligheid creëren voor de achterblijver".

Algemene doelstelling II: praktische zaken op orde

Onder deze algemene doelstelling vallen alle doelstellingen die te maken hebben met financiële zaken of het vinden van woonruimte/werk. In verschillende plannen van aanpak werden doelstellingen opgesteld ter verbetering van de financiële situatie en of op het gebied van wonen en werken; "Achterblijver heeft een begin gemaakt met het aanpakken van de schulden", "Uithuisgeplaatste krijgt hulp bij aanvraag uitkering en/of zoeken van werk en hulp bij zoeken naar woonruimte".

² Zoals aangegeven in paragraaf 4.3.1 is niet voor elk opgelegd huisverbod een plan van aanpak geschreven.

Algemene doelstelling III: omgaan met verslaving

De derde algemene doelstelling omvat alle doelstellingen die te maken hebben met het omgaan met verslaving; doelstellingen werden vaak als volgt geformuleerd; “Uithuisgeplaatste krijgt hulp bij het onder controle houden van de alcoholverslaving” of “Achterblijver leert om te gaan met de verslavingsproblematiek”.

Algemene doelstelling IV: begeleiding + toezicht reclassering

In deze categorie vallen alle doelstellingen die te maken hebben met hulpverlening vanuit reclassering. De doelstellingen werden vaak opgesteld voor de uithuisgeplaatste in de volgende vorm; “Er wordt begeleiding vanuit reclassering opgestart”. Een enkele keer voor bij de achterblijver; “Opstarten traject vanuit reclassering samen met partner”.

Algemene doelstelling V: doorverwijzing (overige) intensieve hulpverlening

Deze algemene doelstelling omvat alle (overige) verwijzingen naar intensieve hulpverlening. Hulpverlening voor verslaving en hulpverlening vanuit reclassering kan ook gezien worden als intensieve hulpverlening. Deze kwamen vaak voor en zijn om deze reden in aparte algemene doelstellingen omvat. In de categorie ‘doorverwijzing (overige) intensieve hulpverlening’ vallen bijvoorbeeld doorverwijzingen voor verder onderzoek, zoals; “Het is duidelijk of er sprake is van persoonlijkheidsproblematiek/stoornis” of “Onderzoek naar capaciteiten, recidiverisico en middelenmisbruik”. Er kwamen ook doelstellingen voor die expliciet een doorverwijzing bevatten naar een hulporganisatie, zoals; “Achterblijver heeft een intakegesprek met GGnet” of “Er wordt een doorverwijzing gedaan naar BJZ voor verdere (intensieve thuis) hulpverlening”.

Algemene doelstelling VI: vervolgen/verbreken relatie

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen die te maken hebben met het vervolgen of verbreken van de relatie tussen de uithuisgeplaatste en de achterblijver, zoals; “Hulp bij aanpak scheiding wat betreft advocaat” of “Achterblijver heeft voor zichzelf helder of ze verder wil met partner”.

Algemene doelstelling VII: (begeleide) contacten gezin tot stand brengen

Deze algemene doelstelling omvat alle doelstellingen die te maken hebben met contact tussen ouders en kinderen, zoals; “Zodra het veilig genoeg is zal er gewerkt worden aan (begeleide) contacten tussen uithuisgeplaatste en kind” of “Hulp bij omgangsregeling kinderen”.

Algemene doelstelling VIII: geen (motivatie) hulpverlening

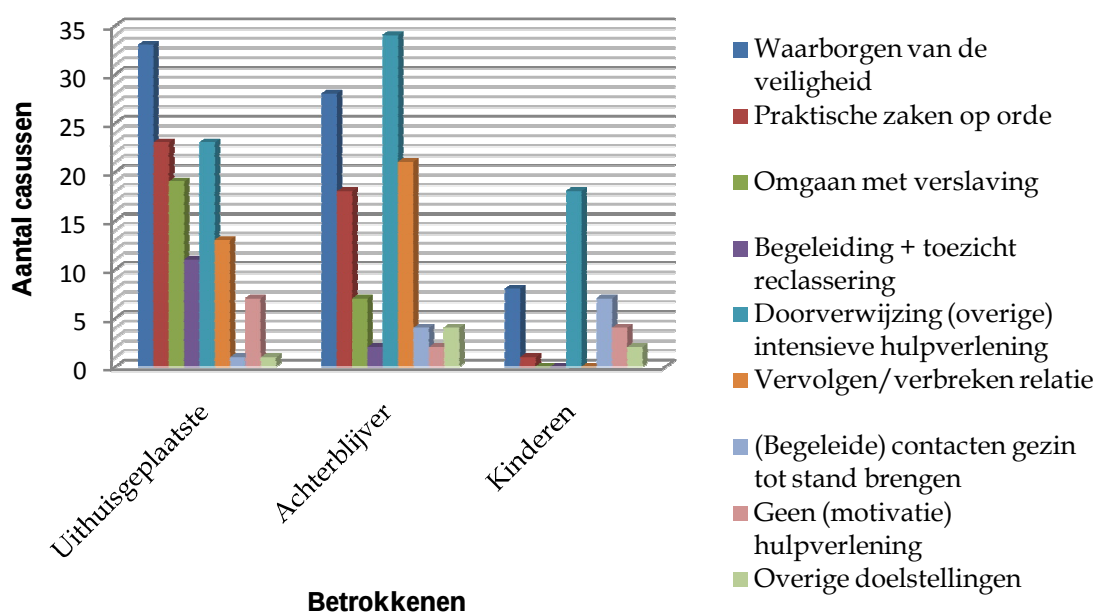
Het kan voorkomen dat cliënten niet de motivatie hebben om te starten met hulpverlening. Onder algemene doelstelling I vallen alle doelstellingen die te maken hebben met het opwekken van de motivatie, zoals “Motiveren voor hulpverlening”. Deze categorie omvat ook die zaken geen hulpverlening geboden werd.

Algemene doelstelling IX: overige doelstellingen

Deze categorie omvat alle doelstellingen die niet geplaatst konden worden onder een van de andere algemene doelstellingen. De doelstellingen lopen uit een van; “Het verbeteren van zelfvertrouwen” tot “Werken aan het opbouwen van een sociaal netwerk”.

5.4.1 Algemene doelstellingen per type betrokkene

Figuur 5.1 'Inventarisatie algemene doelstellingen per type betrokkene' geeft een overzicht weer waarin – per type betrokkene – aangegeven is in hoeveel plannen van aanpak doelstellingen opgesteld zijn die ondergebracht zijn bij de negen algemene doelstellingen. Wanneer er in een plan van aanpak meerdere doelstellingen opgesteld waren die vielen onder één categorie, bijvoorbeeld “praktische zaken op orde”, werden de doelstellingen geteld als één doelstelling, dit om een vertekening te voorkomen. Voor deze analyse is gebruik gemaakt van 58 plannen van aanpak, waarvan in 32 gevallen sprake was van een huishouden inclusief kinderen.

Figuur 5.1. Inventarisatie algemene doelstellingen per type betrokkene.

Uit figuur 5.1 'Inventarisatie algemene doelstellingen per type betrokkene' is af te lezen dat voor de uithuisgeplaatste in 33 plannen van aanpak doelen opgesteld zijn die vallen onder de algemene doelstelling 'waarborgen van de veiligheid'. In 23 plannen van aanpak werden daarnaast voor de uithuisgeplaatste doelen opgesteld die vallen onder de algemene doelstelling 'praktische zaken op orde'. Voor de achterblijver werden in 34 plannen van aanpak doelen opgesteld die vallen onder de algemene doelstelling 'doorverwijzing intensieve hulpverlening', en in 28 plannen van aanpak werden doelen opgesteld die vallen onder de algemene doelstelling 'waarborgen van de veiligheid'. In 18 plannen van aanpak werden voor de kinderen doelen opgesteld die vielen in de categorie 'doorverwijzing intensieve hulpverlening'.

Opmerkelijk is het aantal plannen van aanpak waarin geen hulpverlening is opgestart voor de uithuisgeplaatste: dat was zeven keer het geval. Dit kan te maken hebben met de motivatie van de uithuisgeplaatste om aan hulpverlening deel te nemen. Men moet niet vergeten dat hulpverlening na het opleggen van een huisverbod nog altijd vrijwillig is. Indien Reclassering ingeschakeld is, kan hulpverlening wel een dwingend aspect hebben. Hier ligt echter wel een opdracht van Justitie aan ten grondslag.

5.5 Middelen ter bereiking van de opgestelde doelen

In deze paragraaf wordt per type betrokkene beschreven welke middelen er, in de periode maart 2009 – maart 2010, ingezet zijn om de algemene doelstellingen te bereiken. De informatie is niet uitputtend, de middelen (en of organisaties) die het meest genoemd zijn in de plannen van aanpak zullen aan bod komen. Bijlage III geeft een volledige weergave van de betrokken hulporganisaties per algemene doelstelling. Het was opmerkelijk dat in verschillende plannen van aanpak doelstellingen opgesteld waren, waarbij onduidelijk was welke hulporganisatie betrokken werd bij het verwezenlijken van de doelstelling. Naast de plannen van aanpak wordt in deze paragraaf ook gebruik gemaakt van informatie uit de interviews met de hulpverleners.

Middelen ter bereiking van algemene doelstelling I: waarborgen van de veiligheid

Ter bereiking van de eerste algemene doelstelling werd bij de uithuisgeplaatste 12 keer Kairos daderhulpverlening betrokken. Het contact met Kairos loopt in eerste instantie via een psychosociaalbegeleider, vervolgens volgt er een intake met een psycholoog of een psychotherapeut. Na deze intake wordt besloten welk systeem van hulpverlening rondom de cliënt wordt geplaatst. Vaak wordt er een vaktherapeut (zoals een drama- of een psychomotorisch therapeut) bij de uithuisgeplaatste betrokken. Wanneer er wat meer rust tot stand is gekomen neemt de uithuisgeplaatste vaak deel aan de training ‘Stop Huiselijk Geweld’ of therapie zoals ‘partner relatie therapie’.

Uit de plannen van aanpak kwam naar voren dat AMW 12 maal betrokken werd bij hulpverlening voor de achterblijvers. Tijdens individuele gesprekken met AMW wordt onder andere gesproken over de geweldsproblematiek. Daarnaast kan AMW ook in gaan op het verbeteren van de weerbaarheid van de achterblijver, door de achterblijver te verwijzen naar (bijvoorbeeld) een assertiviteitstraining.

‘Als het nodig is om de persoon in kwestie weerbaarder te maken, dan kunnen ze bij ons terecht. Een assertiviteitstraining gewoon. Hele gerichte trainingen (...) Dit is in groepsverband. Groepsgewijze hulp. We hebben doorlopend deze training in ons aanbod, mensen kunnen heel snel insteken als dat nodig is’. (Algemeen Maatschappelijk Werker en Procescoördinator Huiselijk Geweld).

Voor de kinderen werd ter bereiking van het waarborgen van de veiligheid vier maal AMK, BJZ of een combinatie van deze twee organisaties betrokken. AMK is onderdeel van BJZ. Wanneer er een huisverbod opgelegd wordt, is het de bedoeling dat een hulpverlener van AMK of BJZ het kind binnen vijf dagen spreekt, en vervolgens input levert aan de zorgcoördinator over de situatie van het kind. Het AMK behandelt het kind niet zelf, maar er bestaan verschillende doorverwijsmogelijkheden.

‘We kunnen kinderen doorverwijzen naar BJZ (...). Of de training ‘Let op de kleintjes’ (...). Dan zijn meerdere kinderen bij elkaar. Die met elkaar een aantal sessies hebben, waarbij ze het huiselijk geweld wat er gebeurd is een plek kunnen geven. (Teamleider AMK).

Middelen ter bereiking van algemene doelstelling II: praktische zaken op orde

AMW werd vijf keer betrokken bij de uithuisgeplaatste, tien keer bij een achterblijver, en eenmaal bij een kind, voor hulp bij schulden en of het vinden van een baan/uitkering. Wanneer betrokkenen schulden hebben kan AMW budgetbegeleiding bieden, vaak in samenwerking met de stadsbank. Daarnaast kan AMW bemiddelen met de woningstichting wanneer cliënten op zoek zijn naar een woning.

Middelen ter bereiking van algemene doelstelling III: omgaan met verslaving

Wanneer er sprake is van verslavingsproblematiek bij de uithuisgeplaatste werd in bijna alle gevallen (17 van de 19) Tactus Verslavingszorg of Iriszorg ingeschakeld. Beide organisaties richten zich op de aanpak van middelengebruik.

'Bij Tactus gaat het erom inzicht te krijgen in een verslaving, de mensen worden bewust gemaakt van hun middelen gebruik (...). Meestal wordt er gestart met een individuele behandeling, om inzicht te krijgen in het middelen gebruik en om zichzelf bewust te maken hoe het middelengebruik zich weerhoudt tot agressie en escalatie.' (Zorgcoördinator Huiselijk Geweld).

Het kan ook zo zijn dat Tactus Reclassering bij een uithuisgeplaatste betrokken werd, bij deze zaken was er sprake van reclasseringstoezicht, waarbij ook rekening gehouden werd met de verslavingscomponent. In de plannen van aanpak is niet altijd duidelijk aangegeven wanneer Tactus ingeschakeld was, of Tactus Reclassering.

Tactus werd vijf maal ingeschakeld voor de achterblijver. Wanneer de achterblijver te maken heeft met een partner met een verslavingsprobleem, kan Tactus ook therapie toepassen om de achterblijver te versterken en los te komen van de partner. Tactus biedt ook de mogelijkheid tot partnerbehandeling.

Middelen ter bereiking van algemene doelstelling IV: begeleiding + toezicht reclassering

In elf casussen werd Reclassering ingeschakeld voor de uithuisgeplaatste. Reclassering wordt ingeschakeld wanneer iemand in verzekering is gesteld. Er kan sprake zijn van reclasseringstoezicht, het is daarbij mogelijk dat de uithuisgeplaatste moet meewerken aan een voorgeschreven behandeling. In twee plannen van aanpak kwam naar voren dat de achterblijver ook betrokken werd bij het hulpverleningstraject voor de uithuisgeplaatste bij Reclassering.

Algemene doelstelling V: doorverwijzing (overige) intensieve hulpverlening

Zeven maal werd Kairos ingeschakeld voor de uithuisgeplaatste, voor verwerking of voor onderzoek. Kairos werkt standaard met psychologische onderzoeken. Behandelingen kunnen aangepast worden op de uitkomsten van het onderzoek; er bestaat bijvoorbeeld een aparte behandeling voor cliënten met een verstandelijke beperking.

In verschillende plannen van aanpak werden achterblijvers doorverwezen naar intensieve hulpverlening. 15 keer werd AMW ingeschakeld voor een achterblijver, in veel gevallen voor begeleiding en verwerking van de situatie.

Zeven maal werd het AMK ingeschakeld voor de kinderen, veelal ging het hierbij om het verrichten van een onderzoek naar het welzijn van het kind. Een onderzoek bij een tijdelijk huisverbod zaak is een stuk 'kleiner' dan bij reguliere zaken.

'De afspraak bij een tijdelijk huisverbod is dat we de kinderen spreken, en eventueel ook school bellen om te horen hoe het met het kind gaat. Wij leveren de input om een inschatting te maken van hoe gaat het met het kind (...). Dat is voor ons marginaal (...). En wat je wel merkt is dat het soms zulke complexe situaties zijn (...). Dan gebeurt het ook wel dat wij zeggen, misschien is het toch goed dat wij een uitgebreid onderzoek doen. Gewoon een volledig AMK onderzoek. Waarbij we alle betrokkenen spreken, waarbij we met behandelaars van ouders spreken, met de huisarts, en dan duurt het ook veel langer'. (Teamleider AMK).

De Teamleider AMK gaf hierbij een belangrijk knelpunt aan. Wanneer besloten wordt een uitgebreid AMK onderzoek te verrichten, kan er sprake zijn van een regieprobleem tussen stichting Hera en AMK. Bij reguliere huisverbodzaken spreekt de casemanager namelijk zelf de betrokken hulpverleners en cliënten. Maar bij uitvoering van het uitgebreide AMK onderzoek spreken werknemers van het AMK diezelfde personen als de casemanager van Hera. Dit zorgt voor verwarring voor alle partijen.

Algemene doelstelling VI: vervolgen/verbreken relatie

Vijf maal werd AMW betrokken bij een uithuisgeplaatste op het gebied van vervolgen/verbreken van de relatie, en elf maal werd AMW betrokken bij de achterblijver. AMW kan ingeschakeld worden om hulp en advies te bieden bij het regelen van een echtscheiding of om cliënten te helpen bij het maken van de keuze om bij elkaar te blijven of de relatie te verbreken. Indien cliënten besluiten bij elkaar te blijven probeert AMW het contact te 'herstellen', een systeemgesprek is hierbij een goed middel.

Algemene doelstelling VII: (Begeleide) contacten gezin tot stand brengen

Bij een casus werd AMW ingeschakeld om de uithuisgeplaatste hulp te bieden bij de omgangsregeling met het kind, en twee maal werd AMW bij achterblijvers betrokken voor het verbeteren van de contacten binnen het gezin. In zes casussen werd BJZ bij de kinderen betrokken. Uit de plannen van aanpak werd duidelijk dat er drie keer sprake was van een omgangsregeling. In deze zaken werd door BJZ onderzocht of de huidige omgangsregeling doorgezet kon worden. Bij twee plannen van aanpak kwam naar voren dat BJZ betrokken was als voogd.

Algemene doelstelling VIII: (geen) motivatie hulpverlening

Bij zeven uithuisgeplaatsten, twee achterblijvers en een kind was er sprake van gebrek aan motivatie voor hulpverlening. Indien dit het geval is probeert de zorgcoördinator in eerste instantie de motivatie te verhogen. Wanneer er sprake is van een zorgwekkende situatie kan OGGZ Bemoeizorg ingeschakeld worden. OGGZ Bemoeizorg onderzoekt dan of de cliënten zorgwekkende zorgmijders zijn. Indien dit het geval is kan OGGZ Bemoeizorg de cliënten in behandeling nemen.

Onder doelstelling VIII vallen ook die zaken waarin besloten werd geen hulpverlening te bieden. Bij de kinderen kwam drie maal naar voren dat er geen hulpvraag was vanuit de kinderen.

Algemene doelstelling IX: Overige doelstellingen

Bij de overige doelstellingen werd voor de uithuisgeplaatste een maal Iriszorg betrokken, en voor de achterblijver vier keer AMW. In een plan van aanpak kwam naar voren dat er een orthopedagoog ingeschakeld werd ter verwezenlijking van een overige doelstelling opgesteld voor een kind.

5.6 Impact

De impact is volgens Wartna het effect van het ingezette middel, in dit geval het huisverbod, op het functioneren van de plegers (Wartna, 2009, p. 149). Het effect kan gemeten worden met behulp van recidivecijfers. De politie Noord- en Oost-Gelderland heeft uitgezocht hoeveel plegers, na oplegging van een huisverbod, opnieuw in beeld zijn gekomen bij de politie met een gerelateerd geweldsincident. Daarbij zijn enkel de huisverbodzaken bekeken uit de periode maart 2009 tot augustus 2009. De peildatum is 1 juli 2010. Tabel 5.7 'Recidive na tijdelijk huisverbod', weergegeven op pagina 42, geeft een overzicht van de resultaten.

Tabel 5.7 geeft weer dat van de 33 plegers die een huisverbod opgelegd hebben gekregen, vier plegers opnieuw in beeld zijn gekomen bij de politie. Omgerekend is het een percentage van 12.1 %. Volgens de WODC- Recidivemonitor bedraagt het percentage van huiselijk geweld plegers die binnen een jaar recidiveren 19.1 (Alberda en van der Knaap, 2009, p.11). De WODC-Recidivemonitor is een langlopend onderzoeksproject waarin op een gestandaardiseerde manier recidivemetingen worden uitgevoerd onder uiteenlopende dadergroepen (Alberda en van der Knaap, 2009, p.11). De Recidivemonitor maakt gebruik van een versleutelde en geanonimiseerde kopie van het officiële Justitiële Documentatie Systeem (JDS). Het JDS geeft voor alle (rechts)personen die met justitie in aanraking zijn gekomen een overzicht van de strafzaken waarin zij als verdachte centraal stonden (Alberda en van der Knaap, 2009, p.11).

Het recidivepercentage van huiselijk geweld plegers die een huisverbod opgelegd hebben gekregen (12.1 %) is lager dan het percentage berekend door de WODC-Recidivemonitor. Het percentage van de Recidivemonitor is echter gebaseerd op 4.215 respondenten terwijl het recidivepercentage van de huisverbodzaken berekend is aan de hand van 33 respondenten. Met behulp van de 'significantietoets voor de vergelijking van twee fracties' (Moore en McCabe, 2006, p 385) kan gekeken worden of het recidivepercentage van de huisverbodzaken significant lager is dan het WODC-recidivepercentage. De benodigde gegevens voor deze toets zijn weergegeven in tabel 5.5 'Overzicht gegevens WODC-recidiveonderzoek en Huisverbod-recidiveonderzoek'. Tabel 5.6 'Formules significantietoets voor de vergelijking van twee fracties' geeft een overzicht van de benodigde formules voor het uitvoeren van de toets.

Tabel 5.5. Overzicht gegevens WODC-recidiveonderzoek en Huisverbod-recidiveonderzoek

Populatie	<i>n</i>	<i>X</i>	$\hat{p} = X/n$
1 (Huisverbod)	33	4	0.1212
2 (WODC)	4215	805	0.1910
Totaal	4248	809	0.3122

De *n* in tabel 5.5 geeft de steekproefgrootte weer en *X* het aantal recidivisten uit de steekproef. $\hat{p}$ staat tenslotte voor de steekproeffractie.

Tabel 5.6 Formules significantietoets voor de vergelijking van twee fracties

Formules	
Samengestelde schatting van p : $\hat{p} =$	$\frac{X_1 + X_2}{n_1 + n_2}$
Samengestelde standaardfout: SE_d	$\sqrt{\hat{p}(1 - \hat{p})\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}$
Toetsingsgrootte z	$\frac{\hat{p}_1 - \hat{p}_2}{SE_d}$

De significantie toets voor het vergelijken van twee fracties toetst de nulhypothese. H_0 veronderstelt dat er geen significant verschil bestaat tussen het huisverbod-recidivepercentage en het WODC-recidivepercentage. De alternatieve hypothese veronderstelt daarentegen dat het huisverbod-recidivepercentage significant lager is dan het WODC-recidivepercentage. Deze hypothesen worden als volgt weergegeven:

$$H_0: p_1 = p_2$$

$$H_a: p_1 < p_2$$

De nulhypothese wordt verworpen indien overschrijdingskans P ($Z \leq z$). Het boek 'Statistiek in de Praktijk' wordt gebruikt voor de steekproefverdeling van de toetsingsgrootte z (Moore en McCabe, 2006, p. 696-697). Er wordt een significantieniveau van 0.05 in acht genomen ($\alpha = 0.05$).

Met behulp van de gegevens uit tabel 5.5 zijn de formules als volgt ingevuld:

$$\hat{p} = \frac{4 + 805}{33 + 4215} = 0.1904$$

$$SE_d = \sqrt{0.1904(1 - 0.1904)\left(\frac{1}{33} + \frac{1}{4215}\right)} = 0.0686$$

$$z = \frac{0.1212 - 0.1910}{0.0686} = -1.02$$

De overschrijdingskans bedraagt P ($Z \leq -1.02$). Uit tabel A uit het boek 'Statistiek in de Praktijk' is af te lezen dat P 0.1539 bedraagt. De overschrijdingskans P 0.1539 is groter dan significantieniveau α , en om deze reden kan H_0 niet verworpen worden. De gegevens bieden geen bewijs op grond waarvan geconcludeerd kan worden dat het Huisverbod-recidivepercentage significant lager is dan het WODC-recidivepercentage ($z = -1.02$, P 0.1539). Een reden hiervoor is de grootte van de steekproefomvang. Indien de steekproef 3 maal zo groot was, en dus 99 betrof, en het recidivepercentage 12.1 was gebleven, kan namelijk geconcludeerd worden dat het Huisverbod-recidivepercentage wel significant lager is dan het WODC-recidivepercentage ($z = -1.75$, P 0.0401). Ondanks dat het Huisverbod-recidivepercentage niet significant lager is dan het WODC-recidivepercentage, kan het Huisverbod-recidivepercentage wel gezien worden als een eerste indicatie van het effect van het huisverbod.

Tabel 5.7. Recidive na tijdelijk huisverbod

Datum aangifte	Incident	Politiedistrict	Recidive
3-3-2009	Geweld zonder letsel zonder wapen	Achterhoek	
6-3-2009	Geweld zonder letsel zonder wapen	Noord-West Veluwe	
6-3-2009	Overige vernieling/ beschadiging	Achterhoek	Ja, terzake huiselijke twist (zonder gevolgen), overige mishandeling, ruzie/twist (zonder gevolgen) en vernieling overige objecten.
10-3-2009	Overlast van geluid	Noord-West Veluwe	
12-3-2009	Overlast bestuurlijke zaken	IJsselstreek	
16-3-2009	Geweld zonder letsel zonder wapen	Achterhoek	
17-3-2009	Geweld met letsel zonder wapen	Apeldoorn	
19-3-2009	Geweld met letsel zonder wapen	Apeldoorn	
20-3-2009	Man/vrouw mishandeling	Noord-West Veluwe	Ja, terzake huiselijke twist (zonder gevolgen).
22-3-2009	Man/vrouw mishandeling	Noord-West Veluwe	
22-3-2009	Geweld zonder letsel zonder wapen	Achterhoek	
27-3-2009	Man/vrouw mishandeling	Apeldoorn	
8-4-2009	Man/vrouw mishandeling	Apeldoorn	
8-4-2009	Geweld met letsel zonder wapen	IJsselstreek	
9-4-2009	Geweld zonder letsel zonder wapen	Noord-West Veluwe	
12-4-2009	Man/vrouw mishandeling	Apeldoorn	
21-4-2009	Geweld met letsel zonder wapen	Apeldoorn	
21-4-2009	Man/vrouw mishandeling	Achterhoek	
22-4-2009	Bedreiging	Achterhoek	
6-5-2009	Geweld met letsel zonder wapen	Noord-West Veluwe	
8-5-2009	Overige vernieling/ beschadiging	Achterhoek	
20-5-2009	Bedreiging	Noord-West Veluwe	
22-5-2009	Man/vrouw mishandeling	IJsselstreek	
30-5-2009	Bedreiging	IJsselstreek	
11-6-2009	Eenvoudige mishandeling	Apeldoorn	
14-6-2009	Eenvoudige mishandeling	Apeldoorn	
26-6-2009	Vernieling overige objecten	Noord-West Veluwe	
3-7-2009	Overige mishandeling	Noord-West Veluwe	
7-7-2009	Zware mishandeling	Noord-West Veluwe	
7-7-2009	Zware mishandeling	Noord-West Veluwe	Ja, terzake bedreiging.
10-7-2009	Eenvoudige mishandeling	Apeldoorn	
10-7-2009	Eenvoudige mishandeling	Apeldoorn	Ja, terzake overige mishandeling, eenvoudige mishandeling en ruzie/twist zonder gevolgen.
11-7-2009	Zware mishandeling	Noord-West Veluwe	

Naast de daadwerkelijke recidivecijfers van de politie is uit gegevens van Hera en het ASHG Apeldoorn gebleken dat in de periode maart 2009 – maart 2010 n maal een uithuisgeplaatste twee huisverboden opgelegd heeft gekregen.

5.7 Impact van de hulpverleningsmiddelen

Naast de impact van het huisverbod is ook gekeken naar de impact van de hulpverleningsmiddelen die ingezet worden na een huisverbod. Tijdens de interviews met een zorgcoördinator van het ASHG Apeldoorn en met drie hulpverleners van AMW, AMK en Kairos is hen gevraagd of ze in kunnen schatten welk middel (of welke combinatie van middelen) het meest effectief is voor het doorbreken van de geweldspiraal.

Twee respondenten gaven aan dat een huisverbod vooral effectief is wanneer er systeemgericht gewerkt wordt, zodat verschillende hulpverleners ingezet worden voor alle betrokken gezinsleden. Een handig hulpmiddel hierbij is het multidisciplinair overleg dat plaats (hoort) te vinden op de achtste dag van het huisverbod. Tijdens dit overleg kunnen alle betrokken hulpverlenerinstanties overleggen wat er met het gezin moet gebeuren, en kan informatie uitgewisseld worden. Een andere respondent gaf juist aan dat het multidisciplinair overleg de laatste tijd niet vaak meer plaatsvindt. Voorheen vond dit overleg altijd plaats wanneer er samengewerkt werd met het ASHG Apeldoorn, maar tegenwoordig vindt overleg vaak telefonisch plaats. Dezelfde respondent gaf daarbij aan dat Hera vanaf invoering van de wet al minder werkt met multidisciplinaire bijeenkomsten. Het zal de aanpak van huisverbodzaken ten goede zou komen wanneer standaard gebruik wordt gemaakt van het multidisciplinaire overleg. De respondent gaf daarnaast aan dat het lastig is dat (onder andere) Hera en het ASHG Apeldoorn verschillende werkwijzen hanteren.

De respondent die ook voorstander was van het systeemgerichte werken gaf aan dat motivatie een grote rol speelt bij de effectiviteit. Daarnaast gaf de respondent aan dat hulpverlening altijd maatwerk is; er zijn geen standaardmiddelen, elke situatie is anders.

'Als je goed maatwerk levert, dat is effectief, of mensen bereid zijn mee te werken, daar staat of valt het mee. Of je de juiste hulp hebt weten inschakelen, motivatie bij de mensen zelf. Inzet. En een goede coördinator die de juiste hulp weet te bieden, maar welke hulp dat kun je nooit zeggen. Want bij de een is dit nodig, en bij de andere dat'. (Algemeen Maatschappelijk Werker en Procescoördinator Huiselijk Geweld).

Een laatste respondent zag de effectiviteit van de hulpverlening vooral bij het direct ingrijpen in de gedragsketen. De training 'Stop Huiselijk Geweld' voor de plegers is hier een goed middel voor. Volgens deze respondent is het ook goed dat er vanuit Kairos gewerkt wordt met een multidisciplinair team, waarbij vaak een psychomotorisch therapeut betrokken wordt. Psychomotorische therapie is non-verbale therapie, bij deze therapie kunnen bijvoorbeeld conflicten nagespeeld worden.

Uit de interviews blijkt dat het belangrijk is dat er systeemgericht te werk wordt gegaan bij huisverbodzaken: de hulpverlening moet gericht zijn op alle betrokken gezinsleden. Het multidisciplinair overleg is hierbij een belangrijk hulpmiddel voor uitwisseling van informatie. Daarnaast is het lastig aan te geven wat, na oplegging van een tijdelijk huisverbod, de meest effectieve hulpmiddelen zijn. In elk gezin spelen ander soort problemen, en om deze reden wordt per gezin bekeken welke hulpmiddelen er ingezet kunnen worden. Hulpverlening blijft maatwerk.

5.8 Outcome

De outcome is volgens Wartna 'het uiteindelijke resultaat van de interventie op langere termijn en in breder verband' (Wartna, 2009, p. 150). De Wet tijdelijk huisverbod kan gezien worden als een maatregel gericht op specifieke en generale preventie. De maatregel maakt gebruik van de drie manieren die Wartna in zijn proefschrift genoemd heeft bij het uitleggen van specifieke preventie: 'afschrikking', 'onschadelijkmaking' en 'resocialisatie'. Er kan een koppeling gemaakt worden met de vier doelen die de wet nastreeft: (1) veiligheid creëren voor de slachtoffers, (2) een periode van rust en bezinning tot stand brengen waarin hulpverlening gestart kan worden, (3) het doorbreken van de geweldsspiraal en (4) een signaal geven aan de samenleving dat huiselijk geweld niet wordt geaccepteerd (Boomkamp

Rijndorp, 2008, p.1). De eerste twee doelen komen tot stand door de 'onschadelijkmaking' van de pleger, wanneer deze tien dagen, eventueel 28 wanneer er sprake is van verlenging, uithuis geplaatst wordt. Het derde doel, in combinatie met de opgestarte hulpverlening, kan gezien worden als 'resocialisatie'. Het laatste doel van de wet kan gekoppeld worden aan specifieke preventie (afschrikking) en generale preventie. Door de maatregel wordt de pleger en de maatschappij aangegeven dat huiselijk geweld niet wordt geaccepteerd. Het is mogelijk dat het effect van de combinatie van generale en specifieke preventie te zien is in het aantal aangiften huiselijk geweld. Hierbij moet de kanttekening worden gemaakt dat het aantal aangiften niet garant staat voor het daadwerkelijk aantal huiselijk geweld incidenten. Er is, vooral bij geweld achter de voordeur, sprake van een groot 'dark number' van aangiften.

Om te kijken of het huisverbod ook in breder verband effect heeft, bevat tabel 5.8 'Aangiften huiselijk geweld 2005 – 2010 1' een overzicht van de huiselijk geweld aangiften in de periode 2005 tot en met het eerste kwartaal van 2010. Deze gegevens zijn afkomstig van de regiopolitie Noord- en Oost-Gelderland.

Het huisverbod is preventief bedoeld, maar in werkelijkheid wordt het huisverbod vaak opgelegd wanneer geweld al heeft plaatsgevonden. In deze gevallen wordt er ook aangifte gedaan en lopen Strafrecht en Bestuursrecht samen. De totaalrij van tabel 5.8 'Aangiften huiselijk geweld 2005 – 2010 1' bevat voor het jaar 2009 en 2010 1 dus de aangiften van huiselijk geweld *inclusief* de huisverbodzaken waarbij aangifte is gedaan. Uit de tabel is af te lezen dat het totaal aantal aangiften huiselijk geweld in de periode 2005 – 2009 sterk varieert.

Tabel 5.8 Aangiften huiselijk geweld 2005 – 2010 1.

Politiedistrict	Aangiften huiselijk geweld opgenomen					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010 Q1
District Achterhoek	174	311	332	315	293	58
District Apeldoorn	194	258	255	205	193	37
District IJsselstreek	155	176	173	158	153	33
District NW Veluwe	200	252	260	199	192	46
Totaal: Politieregio Noord- en Oost-Gelderland	723	997	1020	877	831	174

Tabel 5.9 'Huisverboden in vergelijking met aantal aangiften huiselijk geweld', geeft overzicht van de aangiften huiselijk geweld, waarbij onderscheid is gemaakt tussen aangiften huiselijk geweld met en zonder huisverbod. Opmerkelijk is het grote verschil in huiselijk geweld aangiften en de opgelegde huisverboden. Uit de tabel is af te lezen dat in 2009, 86 huisverboden zijn opgelegd. 71 van deze huisverbodzaken hadden samenloop met het strafrecht, en daarbij is dus ook aangifte gedaan. In totaal zijn er dat jaar 831 aangiften huiselijk geweld gedaan, inclusief de 71 huisverbodzaken met aangifte. Hieruit kan worden opgemaakt dat in 2009, 760 keer huiselijk geweld aangifte is gedaan, zonder dat er sprake was van een huisverbod. In 2010 zijn er 15 huisverboden opgelegd waarbij aangifte is gedaan, daarnaast zijn er nog 159 aangiften huiselijk geweld zonder huisverbod.

Tabel 5.9 Huisverboden in vergelijking met aantal aangiften huiselijk geweld

Jaar	Huisverboden	Huisverbod + aangifte	Totaal aantal aangiften	Aangifte en geen huisverbod
2009	86	71	831	760
2010 (1)	17	15	174	159
2009 + 2010 (1)	103	86	1005	919

Het is lastig om een uitspraak te doen over de invloed van de wet op het aantal huiselijk geweld aangiften. Ten eerste zijn er te weinig jaarcijfers beschikbaar na invoering van de wet. Enkel 2009 is beschikbaar, in dit jaar is de wet in maart ingevoerd. Daarnaast werd uit tabel 5.9 duidelijk dat in verhouding tot het aantal aangiften, het huisverbod weinig wordt opgelegd. Om deze reden is het lastig om eventuele veranderingen in het aantal aangiften toe te wijzen aan de komst van de wet. Mocht nu uitwijzen dat de jaarcijfers van 2010 - 2012 significant lager uitvallen dan de jaren voor invoering van de wet is het nog niet mogelijk om deze daling toe te wijzen aan de komst van de Wet tijdelijk huisverbod. Er kunnen ook andere oorzaken zijn van de eventuele daling in aangiften. Voor invoering van de wet zijn namelijk ook duidelijk schommelingen waar te nemen in het aantal aangiften.

Wanneer het eerste kwartaal van 2010 vermenigvuldigd wordt met vier bedraagt de indicatie van het totaal aantal aangiften in 2010, 696. Dit aantal is echter niet betrouwbaar, aangezien het enkel gebaseerd is op een vermenigvuldiging van het eerste kwartaal. Wanneer nu blijkt dat het daadwerkelijke aantal aangiften rond 750 zou liggen, zou *voorzichtig* gezegd kunnen worden dat er een daling is in het aantal aangiften. Maar zoals in de vorige alinea ook al aangegeven is het onmogelijk om deze daling toe te schrijven aan de komst van de Wet tijdelijk huisverbod. Daarnaast is de wet nog maar anderhalf jaar geleden ingevoerd. Er zijn meer jaarcijfers nodig om daadwerkelijk uitspraken hierover te kunnen doen.

6. Conclusie, aanbevelingen en reflectie

6.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk zijn de resultaten van het onderzoek aan de hand van Wartna's onderscheid in output, impact en outcome weergegeven. Dit laatste hoofdstuk presenteert de conclusies. Naar aanleiding van de conclusies zijn enkele aanbevelingen opgesteld. Het hoofdstuk sluit af met een reflectie op het onderzoek.

6.2 Conclusies output

Weinig bestuursrechtelijke huisverboden

In de periode maart 2009 – maart 2010 zijn 103 huisverboden opgelegd. Bij 86 huisverboden uit deze periode was er sprake van samenloop van Bestuursrecht met Strafrecht. Deze samenloop is (voorlopig) toegestaan, maar het blijft opmerkelijk dat slechts 17 huisverboden in de onderzoeksperiode opgelegd zijn in het kader van de Wet tijdelijk huisverbod.

Prominente rol Kairos daderhulpverlening bij hulpverlening uithuisgeplaatste

Kairos werd in de onderzoeksperiode vaak bij de combinatie van hulporganisaties voor de uithuisgeplaatste betrokken: in totaal 34 keer. Uit analyse van 58 plannen van aanpak bleek dat Kairos vooral betrokken werd (12 maal) bij het verwezenlijken van de eerste algemene doelstelling; waarborgen van de veiligheid. Daarnaast werd Kairos 7 maal betrokken bij doelstelling V; doorverwijzing (overige) intensieve hulpverlening.

Prominente rol Algemeen Maatschappelijk Werk bij hulpverlening achterblijver

AMW werd vaak betrokken bij de combinatie van hulporganisaties voor de achterblijver: in totaal 60 keer. Uit de analyse van 58 plannen van aanpak bleek dat AMW voornamelijk betrokken werd bij doelstelling V; doorverwijzing (overige) intensieve hulpverlening (15 maal). Daarnaast werd AMW betrokken bij doelstelling I; waarborgen van de veiligheid, II; praktische zaken op orde, VI; vervolgen/verbreken relatie, VII; (begeleide) contacten gezin tot stand brengen, VIII; geen (motivatie) hulpverlening en I ; overige doelstellingen. Respectievelijk 12, 10, 11, 2, 2 en vier keer.

Prominente rol Bureau Jeugdzorg / Advies- Meldpunt Kindermishandeling bij hulpverlening kinderen

AMK werd in de onderzoeksperiode 28 keer betrokken bij de hulpverlening voor de kinderen, en BJZ 24 keer. AMK is onderdeel van BJZ. Uit de analyse van 58 plannen van aanpak bleek dat AMK zeven maal betrokken werd bij verwezenlijking van doelstelling V; doorverwijzing (overige) intensieve hulpverlening. Zes maal werd BJZ betrokken bij doelstelling VII; (begeleide) contacten gezin tot stand brengen. Vier maal werd BJZ, AMK of een combinatie van beiden betrokken bij doelstelling I; waarborgen van de veiligheid.

Daadwerkelijke output is lastig in kaart te brengen

De wijze waarop dit onderzoek de output in kaart heeft gebracht is niet ideaal. De ideale weergave zou een inventarisatie van de contactmomenten (met onderscheid in aantal telefoontjes, e-mails, brieven en contacturen) tussen hulpverleners en cliënten zijn. Door gebrek aan informatie was dit niet mogelijk, om deze reden is gebruik gemaakt van de plannen van aanpak. Het is lastig na te gaan of de diensten weergegeven in de plannen van aanpak ook daadwerkelijk uitgevoerd zijn, en dus als 'output' aangemerkt kunnen worden.

6.3 Conclusies impact

12.1% huiselijk geweld plegers met een huisverbod binnen een jaar opnieuw in beeld bij de politie

Het onderzoek naar de impact wees uit dat van de 33 plegers met een huisverbod in de periode maart 2009 tot augustus 2009, in totaal vier plegers binnen een jaar opnieuw in beeld zijn gekomen bij de politie met een gerelateerd geweldsincident. Omgerekend is dit een percentage van 12.1%. Volgens de WODC-recidivemonitor bedraagt het percentage huiselijk geweld plegers die binnen een jaar recidiveren 19.1%. De significantietoets voor de vergelijking van deze twee fracties wees uit dat het Huisverbod-recidivepercentage niet significant lager is dan het WODC-recidivepercentage. De Wet tijdelijk huisverbod is nog niet lang genoeg ingevoerd om een recidivemeting te verrichten uit een grotere steekproef. Desondanks geeft dit percentage een eerste indicatie van het effect van het huisverbod. Bij onderzoek naar de impact is tevens naar voren gekomen dat eenmaal een uithuisgeplaatste twee huisverboden opgelegd heeft gekregen.

Systeemgerichte aanpak na een huisverbod werkt effectief

Respondenten gaven tijdens de interviews aan dat een systeemgerichte aanpak van hulpverlening effectief is. Bij de systeemgerichte aanpak wordt voor elk gezinslid hulpverlening ingeschakeld. Een goed middel om de systeemgerichte aanpak te bevorderen is het multidisciplinair overleg, waarbij hulpverleners van de verschillende gezinsleden met elkaar om de tafel gaan om de voortgang van de hulpverlening te bespreken. De werkschrijvingen van de ASHG's en Hera geven aan dat rond de achtste dag van het huisverbod een multidisciplinair overleg plaatsvindt. Een respondent gaf echter tijdens een interview aan dat deze overleggen niet, of steeds minder, plaatsvinden. Naast het systeemgericht werken, is het positief dat cliënten betrokken bij een huisverbodzaak vaak voorrang krijgen bij hulporganisaties boven 'reguliere' hulpbehoevenden.

Verskil in werkwijzen ASHG's en stichting Hera zorgt voor verwarring bij hulporganisaties

De ASHG's Apeldoorn en Zwolle verschillen van werkwijze met stichting Hera. Het belangrijkste verschil heeft te maken met de opstelling van het plan van aanpak; bij de ASHG's Apeldoorn en Zwolle stelt de zorgcoördinator in samenwerking met de ingeschakelde hulporganisaties een plan van aanpak op, de casemanager van Hera daarentegen stelt zelf een plan van aanpak op en beschikt daarbij over doorzettingsmacht. Een ander verschil heeft te maken met de regie na afloop van een huisverbod. De ASHG's Apeldoorn en Zwolle houden na afloop zelf de regie, terwijl de casemanager van Hera na afloop van een huisverbod een regiefunctionaris aanwijst. Het verschil in werkwijze zorgt voor verwarring bij hulpverleners die samenwerken met de ASHG's en Hera. Dit kan ten koste gaan van de effectiviteit, doordat de organisaties geen standaard werkprocedure kunnen hanteren. De werkwijze is afhankelijk van de organisatie die de regie heeft.

Daadwerkelijke impact van het huisverbod op de plegers is lastig in kaart te brengen

Om de impact van het huisverbod zo goed mogelijk te meten, is het uitvoeren van een voor- en nameting een vereiste. Door gebrek aan informatie was het voor dit onderzoek niet mogelijk om een voor- en nameting uit te voeren. Om deze reden is dit onderzoek er niet in geslaagd om, per pleger, de impact van het huisverbod in kaart te brengen.

6.4 Conclusies outcome

Weinig huisverboden in verhouding tot het aantal aangiften huiselijk geweld

In verhouding tot het aantal aangiften huiselijk geweld wordt het huisverbod weinig opgelegd. In de periode maart 2009 – maart 2010 zijn 103 huisverboden opgelegd, waarvan bij 86 huisverbodzaken ook aangifte is gedaan. In dezelfde onderzoeksperiode zijn 1005 huiselijk geweld aangiften geweest. Hieruit kan opgemaakt worden dat 919 aangiften huiselijk geweld geen huisverbod betrof. Een reden hiervan kan zijn dat het huisverbod bedoeld is als preventief middel. De Wet tijdelijk huisverbod is ingevoerd omdat men voorheen geen mogelijkheid had om in te grijpen wanneer er sprake was van dreiging van geweld en er nog geen strafbaar feit had plaats gevonden. Een huisverbod kan enkel opgelegd worden in die situaties wanneer er sprake is van (onmiddellijke dreiging) van huiselijk geweld.

Het is onduidelijk of het huisverbod effect heeft in breder verband

De Wet tijdelijk huisverbod is een maatregel gericht op specifieke en generale preventie. Het onderzoek naar de outcome, waarbij gekeken is naar het effect van het huisverbod op het aantal huiselijk geweld aangiften, heeft om verschillende redenen niet kunnen uitwijzen of het huisverbod effect heeft gehad in breder verband. Allereerst zijn er te weinig aangiftecijfers beschikbaar na invoering van de wet. Enkel 2009 is bekend, en in 2009 is de Wet tijdelijk huisverbod ingevoerd. Een tweede reden is dat het huisverbod in verhouding tot het aantal aangiften weinig wordt opgelegd. Een eventuele relatie tussen daling in geweldsaangiften en huisverboden is lastig toe te schrijven aan een middel wat nog maar zo weinig wordt toegepast. Overigens is het niet mogelijk om een (eventuele) daling in het aantal aangiften enkel toe te wijzen aan de komst van de wet. Er kunnen andere aspecten zijn die invloed hebben op het aantal huiselijk geweld aangiften. Tenslotte moet rekening gehouden worden met een groot 'dark number' aan aangiften.

Tabel 6.1 Conclusies per categorie; output, impact en outcome

Output	Impact	Outcome
▪ Weinig bestuursrechtelijke huisverboden; ▪ Prominente rol Kairos bij hulpverlening uithuisgeplaatste; ▪ Prominente rol AMW bij hulpverlening achterblijver; ▪ Prominente rol BJZ/AMK bij hulpverlening kinderen; ▪ Daadwerkelijke output is lastig in kaart te brengen	▪ 12.1 huiselijk geweld plegers met een huisverbod binnen een jaar opnieuw bij de politie in beeld; ▪ Systeemgerichte aanpak na een huisverbod werkt effectief; ▪ Verschil in werkwijzen ASHG's en stichting Hera zorgt voor verwarring bij hulporganisaties; ▪ Daadwerkelijke impact van het huisverbod op de plegers is lastig in kaart te brengen.	▪ Weinig huisverboden in verhouding tot het aantal aangiften huiselijk geweld; ▪ Het is onduidelijk of het huisverbod effect heeft in breder verband.

6.5. Aanbevelingen

Adviserende rol hulpverlening bij het opleggen van een huisverbod

Zoals beschreven bij de conclusie wordt het huisverbod naar verhouding met het aantal huiselijk geweld aangiften weinig toegepast. Om daadwerkelijk invloed uit te kunnen oefenen op het aantal aangiften, is het aan te bevelen om het huisverbod vaker op te leggen. Het RiHG biedt echter enkel de mogelijkheid om een huisverbod op te leggen indien sprake is van 'ernstige en onmiddellijke dreiging' van huiselijk geweld. Er zijn situaties waarbij het RiHG aangeeft dat er geen sprake is van onmiddellijke dreiging – een huisverbod is niet op zijn plaats – maar de dreiging nog wel aanwezig is. Tijdens de interviews kwam naar voren dat hulpverleners inzicht hebben in de dreiging van huiselijk geweld bij het gezin. Het kan voorkomen dat er sprake is van ernstige dreiging van huiselijk geweld, maar dat het RiHG geen grond ziet om een huisverbod op te leggen. Om deze reden is het aan te raden om een extra 'beoordelingsmoment' toe te voegen aan het RiHG, namelijk het advies en het oordeel van de hulpverlener(s). Indien het slachtoffer al bij hulpverlening bekend is weegt het advies van de hulpverlener mee bij het wel of niet opleggen van een huisverbod. Op deze manier brengt het RiHG op een volledige manier de dreiging van huiselijk geweld in kaart.

Verplichte maatregel hulp en steun na afloop van een huisverbod

Een respondent gaf tijdens een interview aan dat een 'verplichte maatregel hulp en steun' na afloop van een huisverbod positief zou kunnen werken. Deze maatregel kan op dit moment bij minderjarigen opgelegd worden door de rechter, en daarbij wordt de minderjarige toegewezen aan hulpverlening. Hulpverlening tijdens en na afloop van een huisverbod is vrijwillig. Indien Reclassering bij de zaak betrokken wordt kan wel besloten worden om hulpverlening te starten in een gedwongen kader. Een 'maatregel hulp en steun' kan ervoor zorgen dat betrokkenen na afloop van het huisverbod langer in contact blijven met de hulpverlening.

Het multidisciplinair overleg standaard plaats laten vinden

Het is belangrijk dat het multidisciplinair overleg standaard plaatsvindt tijdens de periode van het huisverbod. Het overleg komt de effectiviteit van het huisverbod ten goede, het is een geschikte manier voor de hulpverleners om informatie uit te wisselen.

Werkwijzen ASHG's en stichting Hera meer op elkaar afstemmen

Indien de werkwijzen van de ASHG's en Hera meer op elkaar afgestemd zijn, zorgt dit voor minder verwarring bij de betrokken hulporganisaties. Op deze manier hoeven zij hun werkwijze niet meer aan te passen aan de regiehoudende organisatie, en kunnen ze een eigen 'standaard' werkwijze hanteren bij huisverbodzaken.

Follow up na afloop van een huisverbodzaak

Om inzicht te krijgen in de situatie van de cliënten na afloop van een huisverbod, is het goed als de regiehouder na, bijvoorbeeld een half jaar, contact legt met de betrokken cliënten/hulpverleners van de cliënten. Bij dit contact zal dan worden ingegaan op het geweldsaspect in de relatie, en daarnaast of de cliënten nog in hulpverlening zijn. Op deze manier krijgt de regiehouder hoogte van de huidige situatie van de cliënt, en kan eventueel opnieuw doorverwezen worden naar hulpverlening. Hera werkt op dit moment met een follow-up systeem, het zou goed zijn als de andere ASHG's eenzelfde follow up zouden uitvoeren.

Registratie van contactmomenten

Zoals bij de conclusie naar voren is gekomen, is dit onderzoek er niet in geslaagd om de output op de ideale manier in kaart te brengen. Om in de toekomst een zelfde soort onderzoek naar de output, impact en outcome van het huisverbod uit te kunnen voeren, is het de hulpverleningsorganisaties aan te raden een registratiebestand voor de contactmomenten bij te houden. In dit bestand kan aangegeven worden op welke wijze contact is geweest met de cliënt en welke middelen of diensten aangeboden (en geaccepteerd) zijn door de cliënt. Op deze manier kan gekeken worden welke output de organisaties hebben geleverd, en vervolgens bij de impact en outcome welk effect deze output heeft gehad op de cliënten.

Uitvoeren van een voor- en nameting

Bij de conclusie is tevens naar voren gekomen dat de impact niet op de juiste manier gemeten is in dit onderzoek. Om in de toekomst een zelfde soort onderzoek uit te voeren, is het aan te raden een voor- en nameting uit te voeren bij de cliënten. Zo kan in kaart gebracht worden wat de situatie voor (of net na het huisverbod) was, en wat de situatie is een aantal weken na het huisverbod.

Tabel 6.2 Schematische weergave van de aanbevelingen

Aanbevelingen
▪ Adviserende rol hulpverlening bij het opleggen van een huisverbod; ▪ Het multidisciplinair overleg standaard plaats laten vinden; ▪ Werkwijzen ASHG's en stichting Hera meer op elkaar afstemmen; ▪ Verplichte maatregel hulp en steun na afloop van een huisverbod; ▪ Follow up na afloop van een huisverbodzaak. ▪ Registratie van contactmomenten; ▪ Uitvoeren van een voor- en nameting.

6.6. Reflectie

In het volgende komen de beperkingen van het theoretisch kader en het onderzoek aan bod. Met de beperkingen van het onderzoek in acht genomen, wordt in paragraaf 6.7 een voorstel gedaan voor een vervolgstudie.

6.6.1 Beperkingen theoretisch kader

Wartna hanteert bij de productevaluatie het onderscheid output, impact en outcome. Naast Wartna maken andere auteurs, bijvoorbeeld Ponsaers, veelal gebruik van de termen input en output van beleid. Ponsaers definieert input als 'de ingezette middelen' en output als 'het resultaat' (Ponsaers, 2005, p.203). De term output gedefinieerd door Wartna (2009, p.150); 'de diensten die men met het uitvoeren van de interventie aflevert' kan gelijkgesteld worden aan Ponsaers definitie van input. Wartna's term impact (2009, p.150) 'het effect van de ingezette middelen/diensten' kan gelijkgesteld worden aan Ponsaers definitie van output. Het gebruik van dezelfde termen, maar dan met verschillende definities zorgt voor verwarring.

6.6.2 Beperkingen onderzoek

Het onderzoek naar de uitvoering van de Wet tijdelijk huisverbod kent enkele beperkingen. Een tweetal beperkingen kunnen gerelateerd worden aan de criteria waar de productevaluatie volgens Wartna aan moet voldoen. De door Wartna opgestelde criteria zijn in paragraaf 2.6 behandeld.

Een eerste beperking van het onderzoek heeft te maken met het reliëfcriterium. Reliëf staat voor de keuze van de onderzoeksopzet (Wartna, 2009, p. 153). Dit onderzoek heeft niet gebruik kunnen maken van de meest ideale onderzoeksopzet. Om deze reden is het onderzoek er niet in geslaagd de causale relatie te testen tussen het huisverbod en de gevolgen. Om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over de effecten van het huisverbod is het een vereiste om de causale relatie tussen het middel (huisverbod) en de gevolgen te testen via een random experiment, waarbij plegers random wel of geen huisverbod opgelegd krijgen. Door het random toewijzen van de plegers, krijgt de onderzoeker de mogelijkheid om een duidelijke vergelijking te maken tussen de groep plegers met en zonder een huisverbod. Bepaalde neveneffecten kunnen zo aan het licht komen, en op deze manier wordt enkel de causale relatie getest tussen het huisverbod en de gevolgen van het huisverbod.

Zoals eerder aangegeven heeft dit onderzoek de output, impact en outcome door gebrek aan informatie niet op de meest ideale manier in kaart gebracht. De output resultaten zijn minder betrouwbaar aangezien gebruik is gemaakt van de plannen van aanpak. Bij de impact is onder andere een recidivemeting uitgevoerd. Ook deze recidivemeting heeft zijn beperkingen. Bij 33 respondenten – met een opgelegd huisverbod in de periode maart 2009 tot augustus 2009 – is bekeken of zij voor 1 juli 2010 opnieuw in beeld zijn gekomen bij de politie. Om meer betrouwbare uitspraken te kunnen formuleren zijn (onder andere) politiegegevens nodig van meer plegers, waarbij ook een periode in acht moet worden genomen waarin de plegers zouden kunnen recidiveren. Bij de outcome is gekeken of de komst van de Wet tijdelijk huisverbod invloed heeft gehad op het aantal huiselijk geweld aangiften, aan de hand van de aangiftecijfers uit de periode 2005-2009. Om het effect van het huisverbod te kunnen onderzoeken zijn echter meer jaarcijfers nodig, op zijn minst vijf jaar na invoering van de wet.

De beperkingen bij het onderzoek naar de impact en outcome zijn te relateren aan het tijds criterium. Wartna beschrijft dat er een periode in acht moet worden genomen voordat de productevaluatie gestart kan worden (Wartna, 2009, p. 153). De Wet tijdelijk huisverbod is in maart 2009 ingevoerd, en in april 2010 is gestart met de productevaluatie. Hieruit blijkt dat de productevaluatie eigenlijk te snel na invoering van de wet is gestart.

Voor het onderzoek is er gebruik gemaakt van de werkomschrijving van stichting Hera en de gezamenlijke werkomschrijving van het ASHG Apeldoorn en Zwolle. Daarnaast is er ook contact geweest met hulpverleners van Hera en het ASHG Apeldoorn. Er is geen contact geweest met hulpverleners vanuit het ASHG Zwolle. Opmerkingen over de werkwijzen van de ASHG's Apeldoorn en Zwolle zijn daardoor voor het ASHG Zwolle minder betrouwbaar.

Een laatste beperking heeft te maken met het onderzoek naar de impact. In dit onderzoek is aandacht geschonken aan de impact van de hulpverleningsmiddelen na oplegging van een huisverbod. Tijdens de verdiepende interviews met vier respondenten is gevraagd naar hun visie op de effectiviteit van deze middelen. Informatie uit enkel vier interviews, met respondenten elk afkomstig van een andere organisatie, kunnen niet leiden tot zeer betrouwbare uitspraken over de effectiviteit van de hulpverleningsmiddelen.

6.7 Vervolgstudie

In de vorige paragraaf kwam aan bod dat een random experiment de relatie tussen het huisverbod en de gevolgen het beste kan testen. Zoals aangegeven wordt bij uitvoering van een random experiment het huisverbod random opgelegd bij huiselijk geweld plegers. Op deze manier kan de groep plegers met huisverbod vergeleken worden met de groep plegers zonder huisverbod, en kan de causale relatie tussen het huisverbod en de effecten getest worden. De controlegroep (de groep plegers zonder huisverbod) toont daarbij aan of er eventuele neveneffecten zijn die de causale relatie tussen het huisverbod en de effecten kunnen beïnvloeden. Het is aan te bevelen een random experiment uit te voeren, aangezien zo optimaal getest kan worden welke effecten een huisverbod met zich mee brengt.

Daarnaast is het goed om over vijf jaar eenzelfde studie naar de output, impact en outcome uit te voeren. Over vijf jaar is de wet langer ingevoerd, en kunnen betrouwbare uitspraken geformuleerd worden over de effecten van het huisverbod.

Literatuurlijst

- Abma, T.A. (2000) *Onderhandelend Evalueren*. Verschenen in: Klassieke studies in de bestuurskunde, nr. 17, red: P. de Jong en A. Michels, pp 393-403
- Alberda, D.L. Knaap, van der, L.M. (2009). *De predictieve validiteit van de Recidive Inschattingsschalen (RISc)*. Den Haag: Cahiers.
- Babbie E. (2007). *The practice of Social Research*. Eleventh Edition. Belmont: Thomson Wadsworth.
- Beke, B. Rullens, J. (2008) *Wet tijdelijk huisverbod, een handreiking voor de burgemeester*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Boomkamp, M., Rijndorp, C. (2008). *Burgemeestervoorstel. Odertekeningsmandaat c.q. volmacht aan hulpofficier van justitie in het kader van de Wet tijdelijk huisverbod*. Gemeente Apeldoorn.
- Bressers, H. en Hoogerwerf, A. (1995). *Beleidsevaluatie*. Alphen aan de Rijn: Samnson H.D. Tjeenk Willink.
- Bulthuis, S., Dalen van, R., Veurink, R., Wolf, B. (2010). *Systeemgericht casemanagement bij een tijdelijk huisverbod*. Afstudeeropdracht Gereformeerde Hogeschool Zwolle.
- Huigen, P.H.A. Frissen, I.Th.M. Snellen en P.W. Tops, *Informatisering in het openbaar Bestuur*. Den Haag: VUGA.
- Ferwerda, H.B. (2004). *Huiselijk geweld: de voordeur op een kier. Omvang, aard en achtergronden in 2004 op basis van landelijke politiecijfers*. Dordrecht: Schefferdrukkerij.
- Geurts, P. (1999). *Van probleem naar onderzoek: Een praktische handleiding met COO-cursus*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Goris, P., Burssens, D., Melis, B., Vettenburg, N. (2007). *Wenselijke preventie stap voor stap*. Apeldoorn: Garant Uitgevers.
- Guba, E. G., en Lincoln, S. (1989). *Fourth Generation Evaluation*. Newbury park: Sage publications.
- Kelk, C. (2005). *Studieboek materieel strafrecht*. Amsterdam: Kluwer.
- Ministerie van Justitie (2008). *Het tijdelijk huisverbod: een korte kennismaking*. Den Haag: uitgever onbekend.
- Movisie (2010). *Wordt vervolgd. Experts over trends en ontwikkelingen in huiselijk geweld*. Zeist: A-D Drukwerk.
- Moore, D.S. en McCabe, G.P. (2006). *Statistiek in de Praktijk*. Den Haag: Sdu Uitgevers bv.
- NOG Veiligershuis (2009). *Kennishuis integrale veiligheid. Samen sterk voor veiligheid in Noord- en Oost Gelderland (NOG)*. Plaats en uitgever onbekend.

NOG Veiligerhuis (2010). *Jaarplan 2010 en Jaarverslag 2009*. Twello: Druktwello.

NOG Veiligerhuis (2010). *De Wet tijdelijk huisverbod. Evaluatie van de wet tijdelijk huisverbod in Noord- en Oost Gelderland in de periode 1 januari 2009 tot en met 31 augustus 2009*. Apeldoorn: uitgever onbekend.

Noije van, L. en Wittebrood, K. (2008). *Sociale veiligheid ontsleuteld. Veronderstelde en werkelijke effecten van veiligheidsbeleid*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Punch, K.F. (2006). *Developing effective research proposals*. Second Edition. London: SAGE Publications Ltd.

R mkens, R. en Poppel J. van (2007). *Bruikbaarheid van het risicotaxatie-instrument huiselijk geweld. Een eerste evaluatie*. Tilburg: IVA

TK (2000-2001). 27419, *Heroriëntatie op de toepassing van vrijheidsstraffen en vrijheidsbeperkende straffen bij volwassenen*. Den Haag: SDU Uitgevers.

TK (2005 – 2006). 30 657, *Memorie van toelichting; 'Regels strekkende tot het opleggen van een tijdelijk huisverbod aan personen van wie een ernstige dreiging van huiselijk geweld uitgaat (Wet tijdelijk huisverbod)'*. Den Haag: SDU Uitgevers.

Vos, R. (2005). *Evidence Based Practice. De steen van Sisyphos in de klinische praktijk?* Amsterdam: HVA Publicaties.

Vold, G., Bernard, T., Snips, J. (2002) *Theoretical criminology*. New York: Oxford University Press

Vries, F. de. (2005). *De bestuurlijke boete in de duane wet*. Proefschrift Erasmus Universiteit Rotterdam. Bilthoven: Kluwer.

Wartna, B. S. J. (2009). *In de oude fout*. Proefschrift Universiteit Leiden. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Weisburd, D. et al. (2001). *Does Research Design Affect Study Outcomes in Criminal Justice?* Verschenen in the annals of the American academy. Issue 578.

Bijlage I Politieregio Noord- en Oost-Gelderland

- Groen: **Politiedistrict Noordwest-Veluwe**
Geel: **Politiedistrict Apeldoorn**
Paars: **Politiedistrict IJsselstreek**
Oranje: **Politiedistrict Achterhoek**

Bron: http://www.politie.nl/Noord_en_Oost_Gelderland/OverDitKorps/werkgebied.asp

Bijlage II Overzicht toepasbare strafbepalingen bij huiselijk geweld

Het onderstaand overzicht is niet limitatief.

Delicten uit het Wetboek van Strafrecht waarbij voorlopige hechtenis mogelijk is:

art. 300	In geval van recidive: mishandeling (inclusief verzwarende omstandigheden ex art. 304)
art. 300 lid 2	Mishandeling, zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebbend
art. 302 (jo 45)	(Poging tot) zware mishandeling
art. 303	Zware mishandeling met voorbedachte rade
art. 304	Betrekking hebbend op art. 300 t/m 303 indien begaan jegens vader, moeder, echtgeno(o)t(e), levensgezel of kind, ambtenaar of door toediening van voor de gezondheid schadelijke stoffen
art. 350	Ingeval van recidive: beschadiging goederen; hierbij zijn op grond van art. 353 de vervolgingsuitsluitingsgrond (bij echtgenoten die niet van tafel en bed of goederen zijn gescheiden) en het klachtvereiste (bij van tafel en bed of goederen gescheiden echtgenoten) ex art. 316 van toepassing.
art. 242 (jo 45)	(Poging tot) verkrachting
art. 243	Gemeenschap met een bewusteloze of onmachtige
art. 246	Feitelijke aanranding der eerbaarheid
art. 257	Iemand tot wiens onderhoud verdachte verplicht is in hulpeloze toestand brengen of laten, zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebbend
art. 282	Wederrechtelijke vrijheidsberoving, al dan niet zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebbend
art. 285	Bedreiging
art. 285b	Belaging (klachtdelict)
art 287	Moord
art 289	Doodslag
art. 11 Wet tijdelijk huisverbod:	De uithuisgeplaatste handelt in strijd met het opgelegde huisverbod

Delicten uit het Wetboek van Strafrecht waarbij geen voorlopige hechtenis mogelijk is:

art. 138	Huisvredebreuk
art. 255	Iemand tot wiens onderhoud verdachte is verplicht in hulpeloze toestand brengen of laten
art. 284	Dwang

Bron: College van Procureurs-generaal (2010). *Aanwijzing huiselijk geweld en eengerelateerd geweld (2010A010)*. Uitgever en plaats onbekend.

Bijlage III Overzicht hulporganisaties per algemene doelstelling

De tabel op deze pagina en de twee tabellen op de volgende pagina geven – per type betrokkene – een overzicht van de hulporganisaties die ingeschakeld zijn ter bereiking van de negen algemene doelstellingen. De tabellen zijn opgesteld met behulp van informatie uit de 58 plannen van aanpak. Bij 32 plannen van aanpak was er sprake van een huishouden inclusief kinderen.

Ingeschakelde hulporganisaties per algemene doelstelling voor de kinderen

	AMW	AMK	BJZ	BJZ + AMK	Lijn 5	Orthopedagoog	Onduidelijk	Geen hulpverlening	Totaal
Doelstelling I		2	1	1			4		8
Doelstelling II	1								1
Doelstelling V	1	7	4	1	1		4		18
Doelstelling VII			6				1		7
Doelstelling VIII							1	3	4
Doelstelling IX						1	1		2
Totaal	2	9	11	2	1	1	11	3	40

Ingeschakelde hulporganisaties per algemene doelstelling voor de uithuisgeplaatste

	AMW	Iris- zorg	MEE	Tactus / Tactus Reclassering	Meer- kanten	Stadsbank	De Wending	GGnet	Kairos	Activerium	Reclassering	RIWIS	Advocaat	Onduidelijk	Totaal
Doelstelling I	2	3		3	2			4	12					7	33
Doelstelling II	5	1	2			2		2		2		1		8	23
Doelstelling III		8		9			1							1	19
Doelstelling IV											11				11
Doelstelling V		3	1	1	1			2	7					8	23
Doelstelling VI	5												2	6	13
Doelstelling VII	1														1
Doelstelling VIII				1										6	7
Doelstelling IX		1													1
Totaal	13	16	3	14	3	2	1	8	19	2	11	1	2	36	131

Ingeschakelde hulporganisaties per algemene doelstelling voor de achterblijver

	AMW	Iris- zorg	MEE	Tactus	Meer- kanten	Varsalis- kliniek	OGGZ	GGnet	Kairos	BJZ	Activerium	GGZ	Dimence	Reclassering	RIWIS	Advocaat	Onduidelijk	Totaal
Doelstelling I	12	1	1	1	1	1	1	2	1	1							6	28
Doelstelling II	10		1					1			2						4	18
Doelstelling III		1		5	1													7
Doelstelling IV														2				2
Doelstelling V	15	1	3		1		1	3				1	1				8	34
Doelstelling VI	11		1					1							1	2	5	21
Doelstelling VII	2								1								1	4
Doelstelling VIII	2																	2
Doelstelling IX	4																	4
Totaal	54	3	6	6	3	1	2	7	2	1	2	1	1	2	1	2	26	120

Bijlage IV Interviewvragen

Voor dit onderzoek heb ik vier interviews gehouden. In deze bijlage zijn de interviewvragen weergegeven. Elk interview werd op de volgende manier ingeleid: 'Ik, Martine Bruinink, studeer Bestuurskunde aan de Universiteit van Twente. Op dit moment voer ik in opdracht van het Regionaal College van Noord- Oost Gelderland een onderzoek uit naar de effectiviteit van de Wet tijdelijk huisverbod. In dit onderzoek wordt er ingegaan op de middelen die, na het opleggen van een huisverbod, door de hulporganisaties ingezet worden om de geweldsspiraal te doorbreken, en er wordt onderzocht hoeveel de daadwerkelijke recidive bedraagt. In dit interview zullen voornamelijk vragen aan bod komen die betrekking hebben op verschillende doelstellingen en middelen die ik tegen ben gekomen tijdens de analyse van de casussen uit de regio Noord- Oost Gelderland. Dit interview, dat ongeveer 30 minuten zal duren, wordt alleen gebruikt voor mijn onderzoek en uw anonimiteit wordt gegarandeerd'.

Interview zorgcoördinator huiselijk geweld

A. Algemeen

1. Welke functie bekleedt u binnen de organisatie?
2. Hoe lang bent u al werkzaam bij het ASHG Apeldoorn?

B. Algemene doelstelling I: 'Waarborgen van de veiligheid'

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen, voor elke betrokkene, die te maken hebben met het verbeteren van de veiligheidssituatie in huis, zoals doelstellingen als:

"Uithuisgeplaatste leert op een andere manier om te gaan met spanningen die hij ervaart, waardoor hij zijn toevlucht niet hoeft te zoeken in geweld" of "Achterblijver leert verantwoordelijkheid te nemen voor zijn/haar aandeel in de conflicten".

3. Uit de plannen van aanpak kwam naar voren dat Kairos vaak betrokken wordt bij de hulpverlening van de uithuisgeplaatste op het gebied van geweld/agressiebeheersing. Kunt u mij vertellen welke hulpverleningsmogelijkheden Kairos de uithuisgeplaatste kan bieden op dit gebied?
4. Uit de plannen van aanpak kwam ook naar voren dat Tactus Verslavingszorg hulp biedt voor de uithuisgeplaatste op het gebied van huiselijk geweld, in de vorm van de training: 'just act'. Kunt u mij vertellen wat deze training inhoudt?
- 4b. Bieden Tactus, Kairos of andere hulpverleningsorganisaties nog andere trainingen of groepen speciaal op het gebied van huiselijk geweld?
5. In verschillende plannen van aanpak werd als doelstelling genoemd: "het opstellen van een veiligheidsplan". Wat houdt zo'n veiligheidsplan precies in?
- 5b. Door wie wordt dit veiligheidsplan opgesteld?
6. In een plan van aanpak kwam naar voren dat de uithuisgeplaatste deel gaat nemen aan een ADAD groep (Anders Denken Anders Doen), wat houdt deelname aan deze groep in?
- 6b. Via welke hulpverleningsorganisatie kan de uithuisgeplaatste deelnemen aan deze groep?

- 6c. Biedt deze organisatie nog meer trainingen/ groepen aan op het gebied van huiselijk geweld?
- 7. In een plan van aanpak werd genoemd dat de uithuisgeplaatste uitgenodigd wordt op het huiselijk geweld spreek uur. Welke hulpverleningsorganisatie houdt dit spreekuur?
- 7b. Wat houdt zo'n spreekuur precies in?
- 8. In verschillende plannen van aanpak zag ik bij de achterblijver de actie 'weerbaarheidstraining volgen' staan, wat houdt zo'n training in?
- 8b. Welke organisatie(s) bieden de mogelijkheid tot het volgen van deze training?
- 9. Ik zag dat Bureau Jeugdzorg (BJZ) en Advies- Meldpunt Kindermishandeling (AMK) vaak betrokken worden bij de hulpverlening aan kinderen. Wat voor soort hulp kan BJZ de kinderen bieden op het gebied van waarborgen van de veiligheid?
- 9b. Wat voor soort hulp kan AMK de kinderen bieden op het gebied van waarborgen van de veiligheid?

C. Algemene doelstelling II: praktische zaken op orde

Onder deze algemene doelstelling vallen alle doelstellingen die te maken hebben met financiële zaken of het vinden van woonruimte en werk, zoals: "Uithuisgeplaatste heeft ondersteuning bij het oplossen van zijn financiële problemen" en "Achterblijver leert de financiële zaken goed op orde te krijgen/houden".

- 10. Ik begreep dat het Werkplein Activirium vaak betrokken wordt bij de uithuisgeplaatste en achterblijvers voor het vinden van een baan/ uitkering of een nieuwe woning. Kunt u mij vertellen op welke wijze het Activirium hulp biedt?
- 11. Uit de plannen van aanpak begreep ik ook dat het Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW) ondersteuning biedt bij het vinden van inkomen, regelen van een uitkering en het aanpakken van schulden. Op welke wijze doet het AMW dat?
- 12. In sommige plannen van aanpak werden uithuisgeplaatste en of achterblijvers doorverwezen naar Sociaal Raadslieden, welke hulp kunnen Sociaal Raadslieden bieden?

D. Algemene doelstelling III: omgaan met verslaving

De derde algemene doelstelling omvat alle doelstellingen die te maken hebben met het omgaan met verslaving. De doelstellingen zijn vaak als volgt geformuleerd; "uithuisgeplaatste krijgt hulp bij het onder controle houden van de alcoholverslaving" en "achterblijver leert om te gaan met verslavingsproblematiek uithuisgeplaatste".

- 13. Uit de plannen van aanpak blijkt dat Tactus verslavingszorg vaak ingeschakeld wordt wanneer een van de betrokkene een verslaving heeft. Kunt u mij iets vertellen over het behandelaanbod van Tactus?
- 13b. Kunt u mij vertellen wat voor behandeling Tactus biedt wanneer de hulpvraag is; omgaan met verslavingsproblematiek bij de partner?

E. Algemene doelstelling IV: begeleiding + toezicht reclassering

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen die te maken hebben met hulpverlening vanuit reclassering. De doelstellingen werden vaak opgesteld voor de uithuisgeplaatste in de volgende vorm: "Er wordt begeleiding vanuit reclassering opgestart".

- 14. In welke gevallen wordt reclassering ingeschakeld voor de uithuisgeplaatste?
- 14b. Kunt u mij vertellen wat voor mogelijkheden reclassering heeft bij de aanpak van huiselijk geweld, na oplegging van een huisverbod?

F. Algemene doelstelling VII: (begeleide) contacten gezin tot stand brengen

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen die te maken hebben met contact tussen ouders en kinderen, zoals: "Zodra het veilig genoeg is zal er gewerkt worden aan (begeleide) contacten tussen uithuisgeplaatste en kind" of: "Er worden afspraken gemaakt over een omgangsregeling tussen kinderen en de uithuisgeplaatste".

- 15. In verschillende plannen van aanpak werd MDVluwe genoemd als hulpinstelling voor een van de betrokkene. Naar mijn weten is MDVluwe een overkoepelende organisatie van allerlei hulpinstellingen. Welke organisatie wordt er bedoeld als MDVluwe genoemd wordt?
- 16. In verschillende plannen van aanpak werd BJZ genoemd als betrokken organisatie wanneer er sprake was van een omgangsregeling voor een van de ouders met de kinderen. Wat is de rol van BJZ in deze gevallen?

G. Algemene doelstelling IX: geen (motivatie) hulpverlening

Deze categorie omvat de doelstellingen die te maken hebben met het opwekken van motivatie voor hulpverlening, zoals: "uithuisgeplaatste of achterblijver motiveren voor hulpverlening". Deze categorie omvat ook die keren waarin er besloten was geen hulpverlening te bieden.

- 17. In een aantal gevallen stond er in het plan van aanpak dat de uithuisgeplaatste en of achterblijver niet gemotiveerd was voor hulpverlening. Hoe wordt hier mee omgegaan?

H. Overig

- 18. Zijn er verder nog hulpverleningsorganisaties die een belangrijke rol vervullen bij de aanpak van huiselijk geweld, na oplegging van een tijdelijk huisverbod, die niet aan de orde zijn gekomen in dit interview?
- 19. Kunt u een inschatting maken welk middel (of welke combinatie van middelen) het meest effectief is voor het doorbreken van de geweldsspiraal?

Interview Algemeen Maatschappelijk Werk

A. Algemeen

1. Welke functie bekleedt u binnen de organisatie?
2. Hoe lang bent u al werkzaam bij AMW?
3. Na een huisverbod stelt de casemanager van Hera Vrouwenopvang een plan van aanpak op. Hoe gaan jullie als ketenpartner van Hera, te werk met het opgestelde hulpverleningsplan?
- 3b. Werken jullie zelf nog een plan van aanpak uit of houden jullie je aan het plan opgesteld door Hera Vrouwenopvang?

B. Algemene doelstelling I: 'Waarborgen van de veiligheid'

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen, voor elke betrokkene, die te maken hebben met het verbeteren van de veiligheidssituatie in huis, zoals doelstellingen als: "Creëren van rust in een fijne stabiele omgeving" of "Achterblijver leert de vormen en signalen van het geweld in een vroeg stadium te herkennen".

4. Uit de plannen van aanpak kwam naar voren dat AMW vaak betrokken wordt bij de hulpverlening van de achterblijver om zijn of haar weerbaarheid te trainen. Kunt u mij vertellen op welke wijze AMW deze doelstelling aanpakt?
5. Uit de plannen van aanpak kwam ook naar voren dat AMW vaak doelstellingen krijgt zoals: 'De achterblijver heeft (in)zicht op zijn/haar eigen aandeel in het ontstaan van het huiselijk geweld', op welke wijze worden dit soort doelstellingen aangepakt?
6. Er wordt in de plannen van aanpak ook gesproken over het 'nemen van time outs', kunt u mij vertellen wat deze 'time outs' inhouden?
7. Hoe pakken jullie de behandeling aan wanneer een uithuisgeplaatste doorverwezen wordt naar AMW?
8. Zijn er verder nog specifieke handelwijzen of trainingen van AMW die te maken hebben met het aanpakken en of waarborgen van de veiligheid in het gezin?

C. Algemene doelstelling II: praktische zaken op orde

Onder deze algemene doelstelling vallen alle doelstellingen die te maken hebben met financiële zaken of het vinden van woonruimte en werk, zoals: "Achterblijver begeleiden bij het oplossen van de woonvraag" en "Uithuisgeplaatste krijgt hulp bij de aanvraag van een uitkering en/of zoeken van werk".

9. AMW wordt vaak genoemd als hulpverlenende organisatie op het gebied van wonen, werken en geldzaken. Wat voor hulp kan het AMW bieden wanneer (een van) de betrokkene op financieel gebied hulp nodig heeft (bijvoorbeeld bij het op orde krijgen van schulden)?
10. Wat voor hulp kan AMW geven wanneer de uithuisgeplaatste en of achterblijver op zoek is naar een woonruimte?
11. Wat voor hulp kan AMW geven wanneer de uithuisgeplaatste en of achterblijver op zoek is naar een baan?

D. Algemene doelstelling III: Doorverwijzing intensievere hulpverlening

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen waarin expliciet doorverwezen wordt naar hulpverleningsorganisaties (waaronder AMW). Hulpverlening voor verslaving en hulpverlening vanuit reclassering kan ook gezien worden als intensieve hulpverlening, deze kwamen vaak voor en zijn om deze reden in aparte algemene doelstellingen omvat. In de categorie 'doorverwijzing (overige) intensieve hulpverlening' vallen bijvoorbeeld doorverwijzingen voor verder onderzoek, zoals; 'Onderzoeken waar de verlatingsangst van achterblijver vandaan komt' of expliciete doorverwijzing: 'Achterblijver vindt ondersteuning om zijn/haar verhaal te doen over de problemen rondom het kind'.

12. Ik begreep dat AMW vaak bij de achterblijver betrokken wordt voor het verwerken van de ervaringen van huiselijk geweld. Op welke manier pakt AMW dit soort (en vergelijkbare) doelstellingen aan?
13. Er werden ook doelstellingen opgesteld zoals: 'kennis creëren van huiselijk geweld', wat moet ik me daarbij voorstellen en hoe pakt AMW dit aan?
14. In een plan van aanpak kwam naar voren dat AMW haar hulpaanbod afstemt met de andere betrokken ketenpartners. Kan ik hieruit opmaken dat jullie vaak samenwerken met andere hulpverleningsorganisaties?

E. Algemene doelstelling V: vervolgen of verbreken relatie

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen die te maken hebben met hulpverlening rondom het voortzetten of beëindigen van de relatie tussen de uithuisgeplaatste en de achterblijver.

15. Wanneer de achterblijver en de uithuisgeplaatste besloten hebben om de relatie te beëindigen worden er vaak doelen voor AMW opgesteld in de vorm: "Begeleiden en ondersteunen tijdens de echtscheiding", kunt u mij vertellen op welke wijze AMW hulp biedt bij het beëindigen van een relatie?
16. Ik zag dat bij enkele plannen van aanpak ten doel gesteld werd dat er een systeem gesprek plaats moest vinden, waarbij de uithuisgeplaatste en de achterblijver geleerd werd het geweld te stoppen. Kunt u mij iets meer vertellen over zulke systeemgesprekken?
- 16b. In een paar plannen van aanpak werden 'relatiegesprekken' genoemd. Zijn dat ook systeemgesprekken?

F. Algemene doelstelling VII: (begeleide) contacten gezin tot stand brengen

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen die te maken hebben met contact tussen ouders en kinderen, zoals: "Uithuisgeplaatste krijgt hulp bij omgangsregeling kind".

17. De bovengenoemde doelstelling; 'hulp bij omgangsregeling', was in een plan van aanpak specifiek opgesteld voor AMW. Op welke wijze biedt AMW hulp als er sprake is van een omgangsregeling?

E. Overig

18. Ik zag in een paar plannen van aanpak dat er doestellingen opgesteld waren die te maken hadden met 'het vergroten van de zelfstandigheid', of 'het verminderen van de afhankelijkheid' van de achterblijver. Heeft AMW nog een specifieke werkwijze om dit soort doelstellingen te bereiken?
19. Zijn er verder nog trainingen of methoden die AMW vaak gebruikt bij de hulpverleningsperiode na het huisverbod, die niet aan de orde zijn gekomen in dit interview?
20. Kunt u een inschatting maken welk middel (of welke combinatie van middelen) die AMW inzet het meest effectief is voor het doorbreken van de geweldsspiraal?

Interview Kairos daderhulpverlening

A. Algemeen

1. Welke functie bekleed u binnen de organisatie?
2. Hoe lang bent u al werkzaam bij Kairos?

B. Informatie/werkwijze Kairos

3. Ik begrijp dat Kairos een onderdeel is van de Pompestichting. Kunt u me wat meer vertellen over de zorg die Kairos aanbied, in vergelijking met andere onderdelen van de Pompestichting?
4. Op de website van de Pompestichting zag ik dat de stichting drie groepen activiteiten aanbiedt; therapievormen gericht op delictfactoren, activiteiten gericht op de ontwikkeling van patiënten en kliniekbehandeling. Welke behandelvorm wordt doorgaans toegepast bij huisverbod zaken? *Indien antwoord is: therapievormen gericht op delictfactoren, naar vraag 5. Ander antwoord: naar vraag 6.*
5. Ik zag op de website dat er verschillende therapievormen toegepast kunnen worden, zoals individuele of groepstherapie, bijvoorbeeld in 'dadergroepen'. Kunt u mij vertellen wat deze therapievormen inhouden?
- 5b. Voor welke therapievorm wordt doorgaans gekozen bij huisverbod zaken?
6. Na een huisverbod stelt de casemanager van Hera Vrouwenopvang een plan van aanpak op. Hoe gaan jullie als ketenpartner van Hera, te werk met het opgestelde hulpverleningsplan?
- 6b. Werkt Kairos zelf nog een plan van aanpak uit of gebruiken jullie het plan opgesteld door de casemanager van Hera?

B. Algemene doelstelling I: 'Waarborgen van de veiligheid'

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen, voor elke betrokkene, die te maken hebben met het verbeteren van de veiligheidssituatie in huis, zoals:
"Uithuisgeplaatste stopt met het gebruiken van geweld" of "Achterblijver leert de vormen en signalen van het geweld in een vroeg stadium te herkennen".

7. In een plan van aanpak kwam naar voren dat er voor de uithuisgeplaatste een individueel traject agressie hantering werd opgezet, kunt u mij hier iets meer over vertellen?
8. Uit de plannen van aanpak kwam naar voren dat er vaak doelstellingen opgesteld worden voor Kairos die te maken hebben met geweldvoorkoming en of omgaan met emoties. Kunt u mij vertellen op welke wijze Kairos deze doelstellingen aanpakt?
9. Komt het wel eens voor dat de partner van de uithuisgeplaatste ook betrokken wordt bij de behandeling van Kairos? *Zo ja, verder gaan met vraag 9b. Zo nee, naar vraag 10.*
- 9b. Op welke wijze worden de partners bij de behandeling betrokken?
10. Zijn er verder nog specifieke handelwijzen of trainingen van Kairos die te maken hebben met het aanpakken en of waarborgen van de veiligheid in het gezin?

D. Algemene doelstelling III: Doorverwijzing intensievere hulpverlening

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen waarin expliciet doorverwezen wordt naar hulpverleningsorganisaties (waaronder AMW). Hulpverlening voor verslaving en hulpverlening vanuit reclassering kan ook gezien worden als intensieve hulpverlening, deze kwamen vaak voor en zijn om deze reden in aparte algemene doelstellingen omvat. In de categorie 'doorverwijzing (overige) intensieve hulpverlening' vallen bijvoorbeeld doorverwijzingen voor verder onderzoek, zoals; 'Onderzoeken of er sprake is van persoonlijkheidsproblematiek ofwel verminderde intelligentie', en 'Uithuisgeplaatste krijgt hulpverlening voor het verwerken van woede en verdriet zodat spanning in het lijf vermindert'.

8. In een aantal plannen van aanpak kwam naar voren dat de uithuisgeplaatste doorverwezen werd naar Kairos voor onderzoek naar bijvoorbeeld 'psychische problematiek of persoonlijkheidsstoornissen'. Wordt een cliënt voor deze doelstelling doorverwezen naar een andere tak van de Pompestichting, of vindt diagnose stelling ook plaats bij Kairos?
9. In een plan van aanpak kwam naar voren dat hulpverleningsorganisaties hun hulpaanbod afstemmen met de betrokken organisaties voor de andere gezinsleden. Vindt deze afstemming en samenwerking ook plaats bij Kairos?

E. Overig

10. Zijn er verder nog trainingen of methoden die Kairos vaak gebruikt bij de hulpverleningsperiode na het huisverbod, die niet aan de orde zijn gekomen in dit interview?
11. Kunt u een inschatting maken welk middel (of welke combinatie van middelen) het meest effectief is voor het doorbreken van de geweldsspiraal?

Interview Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

A. Algemeen

1. Welke functie bekleed u binnen de organisatie?
2. Hoe lang bent u al werkzaam bij AMK?

B. Informatie/werkwijze AMK

3. Na een huisverbod stelt de casemanager van Hera Vrouwenopvang een plan van aanpak op. Hoe gaan jullie als ketenpartner van Hera, te werk met het opgestelde hulpverleningsplan?
- 3b. Werkt AMK zelf nog een plan van aanpak uit of gebruiken jullie het plan opgesteld door de casemanager van Hera?
4. In de plannen van aanpak werd vaak doorverwezen naar BJZ/ AMK, kan ik hieruit opmaken dat er in huisverbodzaken vaak samengewerkt wordt met BJZ?
5. In een plan van aanpak kwam naar voren dat hulpverleningsorganisaties hun hulpaanbod afstemmen met de betrokken organisaties voor de andere gezinsleden. Vindt deze afstemming en samenwerking ook plaats bij AMK?
6. Op welke wijze biedt het AMK hulp aan de kinderen, is dit in de vorm van individuele hulpverlening of worden er vaak groepsbehandelingen aangeboden (met bijvoorbeeld lotgenoten)?
7. Worden de ouders ook betrokken bij het hulpverleningsproces vanuit AMK?

B. Algemene doelstelling I: 'Waarborgen van de veiligheid'

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen, voor elke betrokkene, die te maken hebben met het verbeteren van de veiligheidssituatie in huis, zoals: "Uithuisgeplaatste stopt met het gebruiken van geweld " of "De kinderen geen getuige meer laten zijn van geweld/ruzies".

8. In een plan van aanpak kwam ik de volgende doelstelling tegen voor AMK: "Er is een duidelijk hulpverleningsplan betreffende de aanpak van deze problematiek ten einde de negatieve spiraal van geweld te doorbreken". Hoe proberen jullie vanuit het AMK de negatieve spiraal van geweld te doorbreken?

D. Algemene doelstelling III: Doorverwijzing intensievere hulpverlening

Onder deze noemer vallen alle doelstellingen waarin expliciet doorverwezen wordt naar hulpverleningsorganisaties (waaronder AMW). Hulpverlening voor verslaving en hulpverlening vanuit reclassering kan ook gezien worden als intensieve hulpverlening, deze kwamen vaak voor en zijn om deze reden in aparte algemene doelstellingen omvat. In de categorie 'doorverwijzing (overige) intensieve hulpverlening' vallen bijvoorbeeld doorverwijzingen voor verder onderzoek, zoals; 'Onderzoek verrichten naar de leef en opvoedingssituatie van het kind of "Er vindt een gesprek plaats met achterblijver en indien nodig met de kinderen om de situatie in te schatten".

9. In een plan van aanpak stond aangegeven dat het AMK een gesprek aan moest gaan met de kinderen, en moest bekijken in hoeverre zij hulp nodig hebben als het gaat over geweld tussen de ouders. Hoe wordt het voor het AMK duidelijk of de kinderen wel of geen hulpverlening nodig hebben?

10. In verschillende plannen van aanpak kwamen doelstellingen naar voren als:
“Onderzoek naar de welzijn en opvoeding situatie van het kind”. Op welke wijze voeren jullie een dergelijk onderzoek uit?
11. In een ander plan van aanpak kwam de volgende doelstelling naar voren:
“Onderzoeken of moeder in staat is haar kinderen een veilige omgeving te bieden”,
op welke wijze onderzoekt het AMK dit?

E. Overig

12. Zijn er verder nog trainingen of methoden die AMK vaak gebruikt bij de hulpverleningsperiode na het huisverbod, die niet aan de orde zijn gekomen in dit interview?
13. Kunt u een inschatting maken welk middel (of welke combinatie van middelen) het meest effectief is voor het doorbreken van de geweldsspiraal?

Bijlage V Persoonlijk reflectieverslag

Tijdens de voorbereiding van deze bacheloropdracht heb ik enkele persoonlijke leerdoelen geformuleerd;

- Een goede planning maken;
- Zelfstandige werkhouding;
- Interviewvaardigheden opdoen;
- Kort en bondig taalgebruik hanteren;
- Inzicht krijgen in het functioneren van de bestuurslaag 'gemeente';
- Presentatievaardigheden verbeteren.

In eerste instantie was het niet moeilijk om een goede planning te maken. Voor elk onderdeel van het onderzoek probeerde ik voldoende tijd in te plannen. Het was alleen lastig om de planning te blijven hanteren, aangezien bleek dat bepaalde data moeilijk te verkrijgen waren.

Ik ben tijdens de opdracht zelfstandig te werk ben gegaan. Het was af en toe wel lastig, vooral toen bleek dat het moeilijk zou zijn om aan onderzoeksdata te komen. Het was fijn dat ik elke maandag bij de gemeente Apeldoorn kon werken, zo kon ik bij lastige punten af en toe mijn eerste externe begeleider om hulp vragen.

Het was goed om ervaring op te doen met het houden van interviews. Ik merkte bij het afnemen van het eerste interview dat ik nogal onzeker mijn vragen stelde. Ik probeerde daar erg op te letten bij de andere interviews. Bij het afnemen van de overige drie interviews merkte ik dat het een stuk beter ging. Tijdens het afnemen van interviews kwam ik er wel achter dat ik op bepaalde momenten nog iets door had moeten vragen, maar op het moment zelf is het lastig om adequaat in te gaan op antwoorden van de respondent.

Tijdens de gesprekken met mijn eerste begeleider van de universiteit kwam naar voren dat mijn taalgebruik wel wat bondiger mag. Ik heb geprobeerd tijdens het schrijven van dit rapport mijn taalgebruik bondig te houden. Ik merk wel dat ik dit lastig vind, aangezien ik graag wil dat voor een 'buitenstaander' mijn verslag ook goed leesbaar is, en daardoor weid ik liever iets uit.

Aangezien ik elke maandag aan het werk kon bij de gemeente Apeldoorn, heb ik voldoende inzicht gekregen in het functioneren van deze bestuurslaag. Ik moet eerlijk toegeven dat ik een andere indruk heb gekregen van de gemeente, nu ik er een aantal weken gewerkt heb. De werksfeer is leuk, en in tegenstelling tot de vooroordelen, is de werksfeer niet altijd van negen tot vijf. Mijn eerste externe begeleider nam mij een aantal keer mee naar vergaderingen en daardoor heb ik voldoende gezien van de werkwijze en werksfeer van de gemeente.

Het laatste doel, mijn presentatievaardigheden verbeteren, moet nog aan bod komen tijdens de eindpresentatie van het onderzoek.